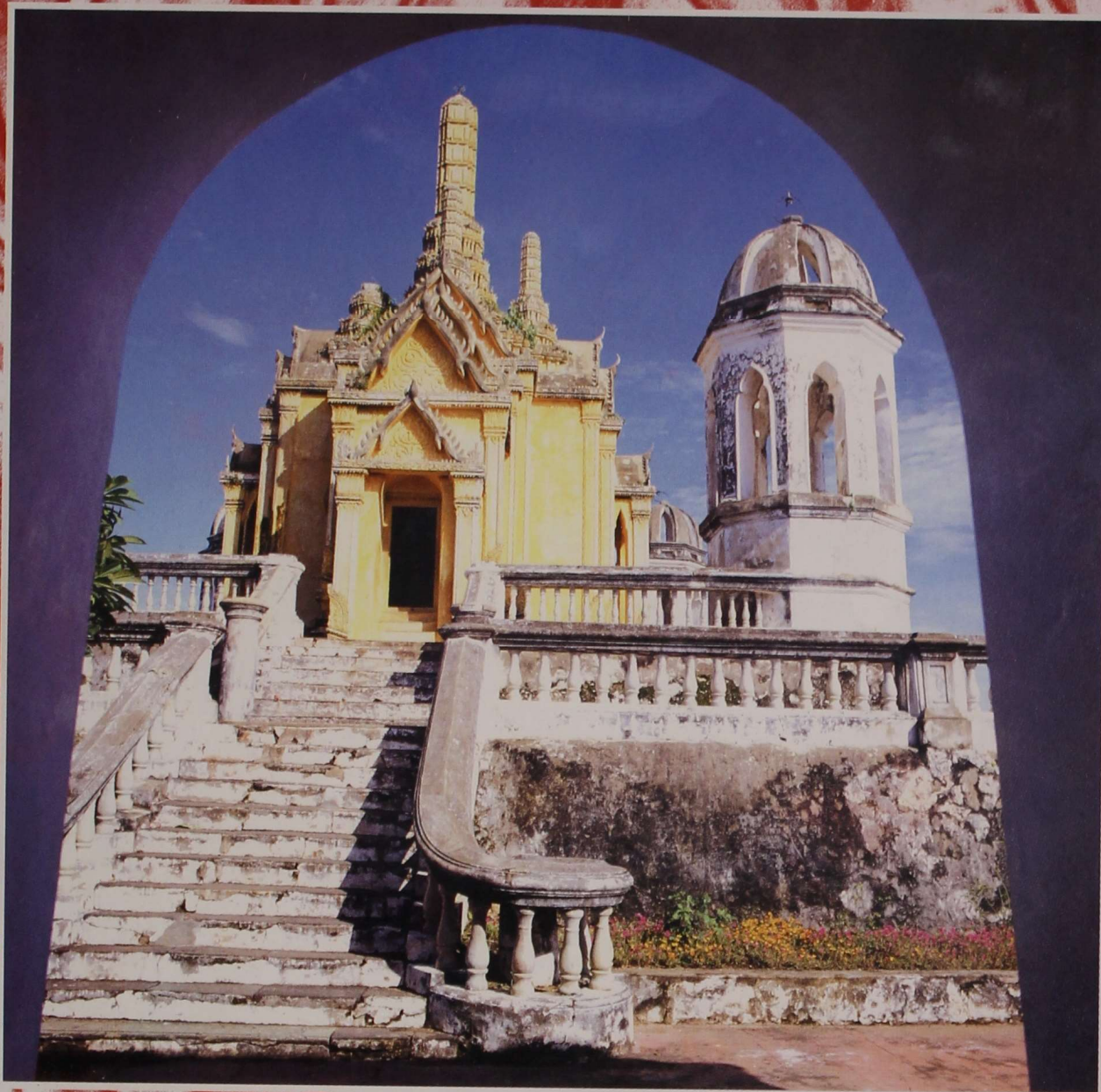

សៀវភៅសិល្បៈ

FINE ARTS DEPARTMENT NEWSLETTER

ឆ្នាំទី ២ លេខ ២ W.F. ២៥៣៧ ISSN 0857-572X

01/299

112133

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี

เพชรบุรี เป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่งของประเทศไทย มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์โบราณคดีและวัฒนธรรม ดังจะเห็นได้จากโบราณวัตถุสถานที่ที่มีประวัติสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน นักโบราณคดีบางคนสันนิษฐานว่า “เพชรบุรี” น่าจะตรงกับชื่อเมืองศรีขยัศวรบุรี ในจารึกปราสาทพระขรรค์ที่พบในประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย อีกทั้งยังเป็นเมืองที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อลือชามากอยู่หลายแห่งอย่างเช่นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและเป็นโบราณสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศที่น่าจะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ “อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี”

พระนครคีรีหรือที่เรียกกันเป็นสามัญว่า เขาวังนี้แต่เดิมเป็นพระราชฐานที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๒ เป็นพระราชวังแห่งแรกที่สร้างบนภูเขาสูงซึ่งมียอดเขาใหญ่สามยอดติดต่อกัน ยอดที่สูงที่สุด ๙๕ เมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๖๐๐ ไร่ เขาภูเขานี้เดิมเรียกว่า เขาคีรี ในการสร้างพระนครคีรีนี้ ได้นำสถาปัตยกรรมตะวันตกแบบนีโอคลาสสิกมาเป็นแบบอย่างในการก่อสร้าง เนื่องจากในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระยะเวลาที่ประเทศไทยทำการค้าขายติดต่อกับตะวันตกอย่างกว้างขวาง และในคอลัมน์นี้จะกล่าวถึงพระที่นั่งที่สำคัญโดยจะยกมาเพียง ๒ แห่ง ด้วยกันคือ

พระที่นั่งเวษยันทวีเขียรปราสาท เป็นปราสาทจตุรมุขยอดปราสาท ๕ ยอด มียอดปราสาทใหญ่อยู่ตรงกลางและยอดปราสาทเล็กที่มุมทั้งสี่ ตัวปราสาทตกแต่ง

ด้วยลายปูนปั้น ตั้งอยู่บนฐานสูงชันกันสามชั้น แต่ละชั้นมีระเบียงลูกกรงแก้วโดยรอบ มุมทั้งสี่ที่ฐานชั้นเดียวกับตัวปราสาทมีหอไฟทำเป็นรูปโคมโปร่งสูงขนาดคนเข้าไปยืนได้ ภายในพระที่นั่งประดิษฐานพระบรมรูปหล่อสำริดรัชกาลที่ ๔ ฉลองพระองค์ที่มีพระราชดำริขึ้นเป็นแบบใหม่ พระที่นั่งเวษยันทวีเขียรปราสาทเป็นปราสาทหลังน้อยยอดปราสาทสร้างขึ้นโดยพระราชดำริว่า พระราชวังแต่โบราณ เช่น พระนารายณ์ราชนิเวศน์ที่เมืองลพบุรี ย่อมมีปราสาทจึงทรงสร้างขึ้นเป็นเขตที่พระนครคีรี

พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ ได้ทำการบูรณะซ่อมแซมจากสภาพที่ทรุดโทรมมาก เนื่องจากวัสดุก่อสร้างเสื่อมสภาพ และการบูรณะซ่อมแซมที่กระทำไว้ก่อนหน้านี้ขาดความประณีตและทำลายคุณค่าของสถาปัตยกรรมการบูรณะครั้งนี้จึงพยายามรักษารูปทรงสถาปัตยกรรมไว้ให้เหมือนของเดิมมากที่สุด นอกจากตัวอาคารพระที่นั่งแล้ว พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ยังประกอบไปด้วยโรงครัวหลวง เป็นอาคารชั้นเดียวซึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของพระที่นั่งบ้านสุท เป็นอาคารชั้นเดียวอยู่ด้านทิศตะวันตกของพระที่นั่ง ได้ซ่อมแซมและเสริมความมั่นคงของอาคารโดยฉาบปูนผนังใหม่ ซ่อมเปลี่ยนพื้นอาคารและบานประตูหน้าต่าง ตลอดจนซ่อมแปลงห้องปีกทิศเหนือเป็นห้องน้ำและสุขา เช่นเดียวกับโรงครัวหลวงทีมทหารเป็นอาคาร ๒ หลังสร้างขึ้นใหม่บนพื้นอาคารเดิมที่ถูกรื้อทิ้งไปก่อนแล้ว ตั้งขนาดด้านตะวันออกของพระที่นั่ง ลักษณะเป็นอาคารชั้นเดียวโล่ง โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคามุงกระเบื้องกาบกล้วย มุงซ้อนกันสองชั้น ทับแนวรอบดอกระเบื้องด้วยปูนปั้น พื้นอาคารใช้พื้นที่มีอยู่เดิม ซึ่งเป็นพื้นปูนกระเบื้องดินเผา ภายในพระที่นั่งมีสิ่งของเครื่องใช้เครื่องเรือน ซึ่งมีความงดงามและมีคุณค่าทางทัศนศิลป์อย่างยิ่ง

กรมศิลปากรได้ดำเนินการซ่อมแซมบูรณะอนุสรณ์สถานในบนเขาวังและจัดแสดงให้ประชาชนชม เมื่อจัดพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์และพระที่นั่งเวษยันทวีเขียรปราสาทให้เป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติแล้ว ยังได้จัดทำโครงการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี ซึ่งก็สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายทุกประการ ดังนั้นพระนครคีรีจึงมีความสำคัญและเป็นที่เชิดหน้าชูตาของประเทศมาโดยตลอดตั้งแต่โบราณจวบจนกาลปัจจุบัน

สารกรมศิลปากร

ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๗

สารบัญ

ศิลปิศ...ศิลปากร	๒
รายงานพิเศษ.	
เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙	๗
ว่านขยาย	
บ้านนักเขียนไทย	๑๓
ชวนรู้	
สมณบริหารเครื่องใช้ของสงฆ์ : ไตรมกาสาวพัสดุ	๑๖
ถ้าข้าม : แหล่งโบราณคดีภาพเขียนสี	๒๒
หนังสือที่น่าสนใจ...อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรี	๒๔

สารกรมศิลปากร

เพื่อเผยแพร่ข่าวสารและกิจกรรมทั่วไปของกรมศิลปากร

ที่ปรึกษา

นายสมคิด โชติกวณิชย์
 นายนิคม มูลิกะคามะ
 นายสาโรช จารักษ์
 นายสวัสดิ์ ปิยะกาญจน์
 นางประกอบ ลากเกษร
 นายวีระ โรจน์พจนรัตน์

บรรณาธิการ อำนาจการ

นางสมลักษณ์ เจริญพจน์

บรรณาธิการ

นางสาธิตี ชุ่มวรรณ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวอารีพร อำนาจกิจเจริญ

กองบรรณาธิการ

นายสมชาย นิเวศน์วิวัฒน์
 นางสาวกรรณารัตน์ มณีवास

นายชัยรัตน์ เลิศรัตนพร
 นางสาวสาธิตี ธรรมรุ่งเรือง
 นางสาวรัตนศิริ สิงหะ
 นางสาววันเพ็ญ พรเลิศวดี

ฝ่ายภาพ

นายสิงห์คม บริสุทธิ์
 นางสาวราวีณี แจ่มนาม
 นายธวัชชัย รามัญ

ฝ่ายศิลปกรรม

นายชาญณรงค์ คงโกคา
 นางสาวบุญทริก ยามิ

ฝ่ายจัดการ

นางเพียงใจ นุตะครินทร์
 นางสาวสุรีย์ หยาตมกา
 นางสาวภาภรณ์ ฤทธิรงค์
 นางพรรณิ ศรีตะนอง
 นางสาวรัตนภาภรณ์ มุกนันท

นางสาวสิริภัทร สุทนต์
 นางสาวพรสุรีย์ จุลประสิทธิ์พงษ์

จัดทำโดย

ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์
 สำนักงานเลขานุการกรม
 กรมศิลปากร
 ถนนหน้าพระธาตุ
 กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
 โทร. ๒๒๔๒๐๕๐, ๒๒๒๐๙๓๔
 โทรสาร ๒๒๒๐๙๓๔

ออกแบบปก

นายธวัชชัย รามัญ

ถ่ายภาพ

ราวีณี แจ่มนาม

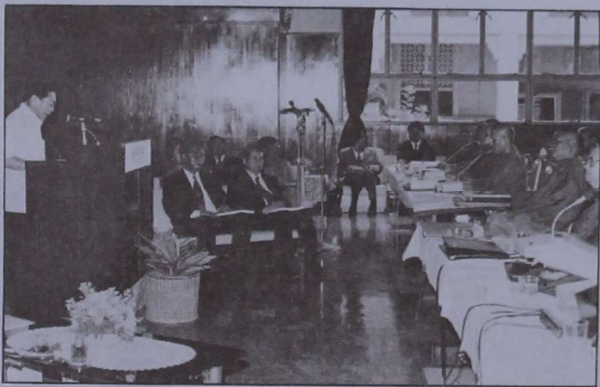
พิมพ์ที่

บริษัท ประชาชน จำกัด
 โทร. ๒๓๔๒๐๖๒, ๒๓๕๐๓๘๔

ศิลปากร

สาธิต ชุ่มวรรณ

สัมมนาถวายเป็นความรู้แด่พระสงฆ์ด้านการ
ดูแลทรัพย์สินมรดกของชาติ

กรมศิลปากร จัดประชุมสัมมนาถวายเป็นความรู้แด่พระสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม ห้องประชุมกองหอสมุดแห่งชาติ ท้าวสุกรี เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๗ เวลา ๘.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

นายสมคิด โชติภาณิชย์ อธิบดีกรมศิลปากร เปิดเผยว่า มรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งโบราณสถาน โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ เช่น เจดีย์ โบสถ์ วิหาร หอไตร พระพุทธรูป คัมภีร์ใบลาน ฯลฯ ซึ่งเป็นมรดกทางความเชื่อในพระพุทธศาสนาที่คนไทยและศาสนิกชนยังยึดเหนี่ยว

ไว้เป็นที่เคารพบูชา และส่วนมากตั้งอยู่ในวัด เป็นศูนย์รวมศิลปวิชาการทุกแขนงมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การที่จะสงวนรักษาสืบเหล่านี้ไว้ได้นั้น นอกจากจะต้องทำนุบำรุงและอนุรักษ์โดยตรงแล้ว การอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทางคณะสงฆ์ และพุทธศาสนิกชน โดยการให้ความรู้ความเข้าใจให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงเป็นสิ่งจำเป็น

โครงการถวายเป็นความรู้ด้านการดูแลทรัพย์สินทางวัฒนธรรมของชาติแด่พระสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้นเป็นโครงการที่มีจุดประสงค์เพื่อให้พระสงฆ์ได้เข้าใจและตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในฐานะเป็นผู้ดูแลทรัพย์สินอันเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ ร่วมกับทางราชการอีกทั้งเพื่อเป็นการสำรวจและสนับสนุนการจัดทำบัญชีทรัพย์สินทางด้านศิลปวัฒนธรรมของวัดที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมของชาติไม่ให้อยู่หาย รวมไปถึงการช่วยทำนุบำรุงรักษาให้คงสภาพเดิม โดยมีการอภิปรายในเรื่องของ “ความสำคัญของโบราณวัตถุสถานในวัด สภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางในการบำรุงรักษา” การตอบข้อซักถาม และระดมความคิดเห็นไปสู่การจัดทำแผนปรับปรุงโบราณวัตถุ สถานภายในวัด โดยผู้เชี่ยวชาญพิเศษจากกรมศิลปากร มีพระสงฆ์ผู้ดูแลวัดที่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน ๒๐๐ รูป เข้าร่วมสัมมนา

ประเทศสหรัฐอเมริกาับผลงานศิลปิน ร่วมชาติจัดงานนิทรรศการนานาชาติ

ศูนย์ The Silvermine Guild Arts Center แห่งสหรัฐอเมริกา จัดงานนิทรรศการนานาชาติ *"Art and the United Nations One World Many Visions"* เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองการก่อตั้งขององค์การสหประชาชาติครบ ๕๐ ปี ประมาณเดือนตุลาคม ๒๕๓๘ จึงขอเชิญศิลปินจากประเทศไทยส่งรูปถ่ายหรือสไลด์ ผลงานศิลปกรรมเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของไทย เพื่อเข้าร่วมการคัดเลือกผลงานศิลปะที่จัดแสดงในงานนิทรรศการ ทั้งนี้ผลงานที่ได้รับการคัดเลือกเข้าจัดแสดงในงานดังกล่าว ฝ่ายผู้จัดจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้านการขนส่งไป - กลับ จากนครนิวยอร์กถึงที่แสดงนิทรรศการ พร้อมเงินประกันความเสียหายที่เกิดจากการขนส่งและความเสียหายที่เกิดแก่ผลงานในระหว่างที่จัดแสดงนิทรรศการ

ศิลปินผู้สนใจสามารถส่งรูปถ่ายหรือสไลด์ของผลงานศิลปกรรมเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม พร้อมแจ้งชื่อ ที่อยู่ และหมายเลขโทรศัพท์ได้โดยตรงที่ Mr. B.F. Woit Chairman of the Art and the U.N. Exhibition 559 West Road, New Canada, Ct 06840 USA. ภายในวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๓๘

กรมศิลปากรร่วมจัดงานวันอุรุษามรดกโลกและฟื้นฟูคูคลองโบราณในงบ ๓๘

นายสมคิด โชติกวณิชย์ อธิบดีกรมศิลปากร กล่าวว่า กรมศิลปากร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ร่วมกันจัดงานเฉลิมฉลองวันอุรุษามรดกโลก ซึ่งได้รับการ

ประกาศเมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๓๔ เป็นงานประจำปีของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งนอกเหนือไปจากการเฉลิมฉลองให้กับนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลกแล้ว ยังเป็นการกระตุ้นเตือนและปลุกจิตสำนึกให้กับคนไทยโดยทั่วไป ได้เห็นถึงคุณค่าของมรดกโลกทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษไทย ได้สั่งสมเอาไว้ตลอดระยะเวลา ๔๑๗ ปี ของการเป็นราชธานีแห่งกรุงศรีอยุธยา

ในการจัดงานดังกล่าว กรมศิลปากรได้จัดสรรงบประมาณ จำนวน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน) ซึ่งเป็นงบประมาณประจำปี ๒๕๓๘ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานนอกเหนือไปจากการร่วมจัดเตรียมสถานที่ในเขตนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาแล้ว และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังให้การสนับสนุนจัดการแสดงแสง-เสียง ให้ยิ่งใหญ่ตระการตาภายในบริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์และพระราชวังโบราณด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาถือว่า **การจัดงานวันอุรุษามรดกโลกนี้ เป็นงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา** จึงขอเชิญชวนนักท่องเที่ยวทั่วไปเข้าชมงานได้ระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๗ นี้

นายสมคิด โชติกวณิชย์ อธิบดีกรมศิลปากร กล่าวต่อไปว่า ตามที่กรมศิลปากรได้เร่งรัดการฟื้นฟูบูรณะและพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ให้เป็นไปตามมติของคณะรัฐมนตรีมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๖ โดยกรมศิลปากรได้จัดตั้งสำนักงานโครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาขึ้น เพื่อเร่งรัดการปฏิบัติงาน ซึ่งเป้าหมายหลักอย่างหนึ่งของการพัฒนา คือ การขุดลอกคู-คลองโบราณ ที่ปรากฏหลักฐานมาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในปัจจุบันได้อีก คือ ทั้งใช้เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อไปมา

หาสู่กัน เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อการปรับปรุงภูมิทัศน์ของนครประวัติศาสตร์ให้กลับคืนย้อนยุคไปหาอดีตที่รุ่งเรืองอีกครั้ง เป็นการสร้างภาพจำลองบนความเป็นจริงขึ้นใหม่ ซึ่งจะยังประโยชน์ให้กับประชาชนโดยทั่วไป ได้เห็นถึงภาพแห่งความสวยงามร่มรื่นที่ปราศจากมลภาวะเป็นพิษ ตามที่ประสบกันอยู่ในทุกวันนี้ ซึ่งในการนี้ กรมศิลปากรจะได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ นี้เป็นต้นไป

กรมศิลปากรนำสถาปนิก วิศวกร ดูนงานการจัดพิพิธภัณฑ์ในญี่ปุ่น

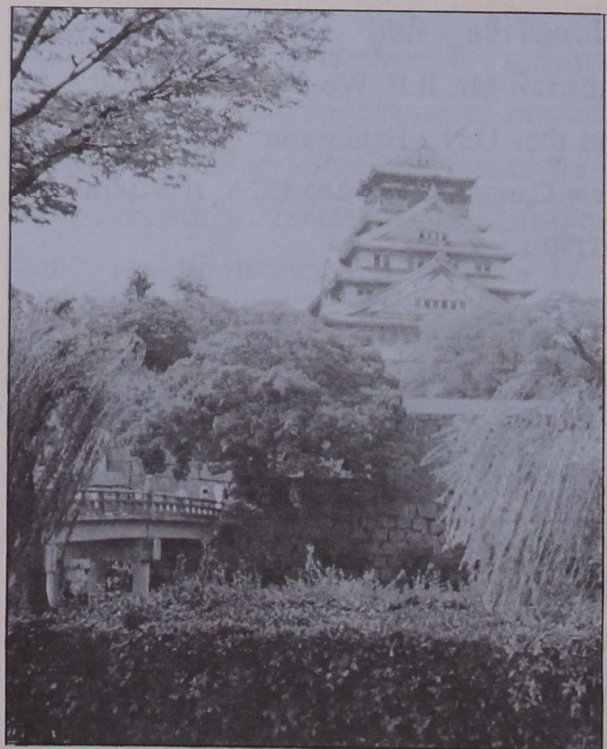

นายนิคม มูลิกะคามะ รองอธิบดีกรมศิลปากร เป็นหัวหน้าคณะนำสถาปนิก วิศวกร ภัณฑารักษ์ นักจดหมายเหตุ มัณฑนากร ของกรมศิลปากร ไปดูงานการออกแบบ การสร้าง การจัดการ การบริการ และอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์และแนวคิดในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ต่อการออกแบบและจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์สถาน

นายนิคม มูลิกะคามะ กล่าวว่า ในอนาคต การจัดการงานด้านศิลปวัฒนธรรม ทั้งด้านการอนุรักษ์ การส่งเสริม และการเผยแพร่ นั้น จะ

ต้องดำเนินการเป็นทีม เช่น การจัดสร้างพิพิธภัณฑ์สถานแต่ละแห่งนั้น นักวิชาการ ภัณฑารักษ์ วิศวกร สถาปนิก มัณฑนากร จะต้องระดมความคิดร่วมกันเพื่อจัดทำแผนและโครงการเสนองบประมาณ ก่อนที่จะลงมือก่อสร้างอาคาร การที่ได้มีโอกาสนำบุคลากรเหล่านี้ไปศึกษาดูงานในต่างประเทศที่มีเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการด้านศิลปวัฒนธรรม บุคคลเหล่านี้จะได้มีประสบการณ์มาเสริมแนวความคิดและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเอง เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในการศึกษาดูงานในครั้งนี้ คณะของกรมศิลปากรได้มีโอกาสเข้าชมเบื้องหลังของการทำงานของพิพิธภัณฑ์สถานต่างๆ ทั้งห้องทำงาน ห้องควบคุมระบบต่างๆ ภายในพิพิธภัณฑ์สถาน เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา ระบบคอมพิวเตอร์ และวิธีการนำเสนอต่างๆ ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ โตเกียว พิพิธภัณฑ์สถาน Mito Arts พิพิธภัณฑ์สถาน Edo Tokyo พิพิธภัณฑ์ศิลปะ Osaka Municipal พิพิธภัณฑ์สถานวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

พิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติชานนาไทย จังหวัดสุพรรณบุรี

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติชานนาไทย บริเวณศาลากลาง จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๓๗ เวลา ๑๔.๐๐ น.

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติชานนาไทย มีความเป็นมาเริ่มตั้งแต่ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๘ ถึง ๒๕๒๙ จากวโรกาสที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นประธานในพิธีทำบุญหมักรัชมชาติ ที่บ้านแหลม-สะแก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดสุพรรณบุรี หลังจากนั้นไม่นานได้เสด็จพระราชดำเนินลงมาโดยทรงหว่านเมล็ดข้าวและปุ๋ยหมักลงในแปลงนาสาธิต ณ บึงไผ่แขก อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ครั้นถึงฤดูการเก็บเกี่ยวรวงข้าวสุกเหลืองอร่ามเต็มท้องทุ่งทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเสด็จพระราชดำเนินทรงเกี่ยวข้าวเป็นปฐมฤกษ์ พระราช-

กรณียกิจดังกล่าวยังความปลาบปลื้มปิติยินดี ก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่เกษตรกรและพสกนิกรชาวไทยเป็นอย่างยิ่ง

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ครั้งนี้ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยนายอารี วงศ์อารยะ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี ได้ดำริที่จะจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์ในเหตุการณ์สำคัญดังกล่าว และเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติแด่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติชานนาไทย เริ่มดำเนินการก่อสร้างเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๓๒ โดยกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้นายอุดม สกุลพานิช สถาปนิกเป็นผู้ออกแบบอาคาร นางสมลักษณ์ เจริญพจน์ และนายสมชาย ณ นครพนม ภัณฑารักษ์ กำหนดแนวความคิด การจัดแสดงและดำเนินงานทางด้านวิชาการ นางสาวบุษกร ลิ้มจิตติ มณฑนากร ออกแบบครุภัณฑ์และการจัดแสดง สำหรับงบประมาณที่ใช้ดำเนินการนั้น จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน เป็นเงิน ๘,๙๗๐,๑๒๕ บาท (แปดล้านเก้าแสนเจ็ดหมื่นหนึ่งร้อยยี่สิบห้าบาทถ้วน) และกรมศิลปากรได้จัดงบประมาณจำนวนหนึ่งมาใช้ในการจัดแสดงและจัดพิมพ์เอกสาร รวมทั้งได้รับบริจาคโบราณวัตถุและสิ่งของจากชาวจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อใช้ประกอบการจัดแสดงอีกจำนวนหนึ่งด้วย

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติชานนาไทย ได้จัดแสดงสิ่งสำคัญ อาทิ รวงข้าวจำนวน ๙ รวงแรก ที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงเกี่ยวเป็นปฐมฤกษ์ รวมทั้งเคียวด้ามทองคำที่จังหวัดสุพรรณบุรีจัดทำทูลเกล้าฯ ถวาย และยังได้รวบรวมภาพเหตุการณ์อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ทรงใช้ นำมาจัดแสดงไว้ด้วย นอกจากนี้อีกส่วนหนึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึง

เรื่องพระมหากษัตริย์กับชาวนา ร่องรอยข้าวในอดีต พัฒนาการของการทำนาในประเทศไทย และประเพณีวิถีชีวิตของชาวนาผู้ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นกระดูกสันหลังของชาติ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติชาวนาไทย เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมได้ตั้งแต่วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๗ เป็นต้นไป โดยเปิดบริการทุกวันพุธ - วันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ ถึง ๑๖.๐๐ น. เว้นวันจันทร์ วันอังคารและวันหยุดนักขัตฤกษ์

การประชุมทางวิชาการตามโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ร้อยเอ็ด

กรมศิลปากรจัดการประชุมทางวิชาการตามโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๓๗ ณ โรงแรมไหมไทย จังหวัดร้อยเอ็ด

นายสมคิด โชติกวณิชย์ อธิบดีกรมศิลปากรเปิดเผยว่าในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ร้อยเอ็ดครั้งนี้ กรมศิลปากรมุ่งหวังที่จะให้เป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติประจำเมืองที่สมบูรณ์แบบจัดแสดงภูมิหลังด้านต่างๆ ของจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อให้เป็นภาพที่สะท้อนถึงความเป็นมาและความรุ่งเรืองของเมืองในช่วงสมัยต่างๆ และสามารถตอบคำถามให้กับผู้เข้าชม นักเรียนนักศึกษาได้ว่าคนร้อยเอ็ดในยุคสมัยต่างๆ มีความเป็นอยู่อย่างไร พัฒนาการมาจนถึงปัจจุบันได้อย่างไร จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น กรมศิลปากรได้

ให้จังหวัดร้อยเอ็ดเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการและกำหนดหัวข้อการจัดแสดง รวมทั้งเป็นกรรมการต่างๆ อย่างมากที่สุด เพื่อให้เป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติของชุมชนอย่างแท้จริง โดยแบ่งหัวข้อการจัดแสดงออกเป็น ๕ หัวข้อ คือ เรื่องราวทางด้านธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์ โบราณคดี และประวัติศาสตร์สมัยต่างๆ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิต ชาติพันธุ์วิทยา และศิลปะพื้นบ้าน ผ้าและการแต่งกาย ซึ่งนักวิชาการกรมศิลปากรและสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนผู้ทรงภูมิปัญญาในจังหวัดร้อยเอ็ดได้ศึกษาค้นคว้าร่วมกันอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๓๖ ขณะนี้ข้อมูลต่างๆ ค่อนข้างสมบูรณ์แล้ว

นายสมคิด โชติกวณิชย์ กล่าวว่า การประชุมทางวิชาการที่จัดขึ้น เมื่อวันศุกร์ที่ ๒ กันยายน ๒๕๓๗ ณ โรงแรมไหมไทย จังหวัดร้อยเอ็ด นั้น เป็นการสรุปรายละเอียดข้อมูลทางวิชาการเป็นครั้งสุดท้าย เพื่อนำเนื้อหาไปออกแบบการนำเสนอนิทรรศการถาวร ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ร้อยเอ็ด ซึ่งกำลังดำเนินการก่อสร้างอาคารอยู่ในขณะนี้ โดยมีนักวิชาการสาขาต่างๆ เข้าร่วมประชุมหลายคน อาทิ นายพิเศษ เจียจันทร์พงษ์ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านโบราณคดีและการพิพิธภัณฑ์สถานของกรมศิลปากร ดร.ชรัตน์ มงคลสวัสดิ์ จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ผศ.ดร.สรเชษฐ์ วรรณวิชัย จากสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ ผศ.อุดม พิริยะสิงห์ ผศ.ดร.ทวีศักดิ์ สืบวัฒน์ ผศ.อรรถ นันทจักร์ จาก มศว. มหาสารคาม และนายวีระ วุฒิจำนงค์ จากจังหวัดร้อยเอ็ด

เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ

รัชกาลที่ ๙

เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๓๙ ทางรัฐบาลจะจัดงานพระราชพิธีกาญจนภิเษก เพื่อเฉลิมฉลองวาระอันเป็นมงคลยิ่งนี้ และได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบรอบ ๕๐ ปีขึ้น โดยมีนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ได้กำหนดระยะเวลางานเฉลิมฉลองตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๓๘ ซึ่งถือเป็นการขึ้นต้นปีที่ ๕๐ ในรัชกาลปัจจุบัน จนถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๓๙ โดยจะมีทั้งงานเฉลิมฉลองและกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ

ซึ่งในส่วนของกองทัพเรือ ในชั้นต้นได้มีดำริร่วมกับกรมศิลปากรจะจัดทำโครงการสร้างและซ่อมเรือพระราชพิธีนารายณ์ทรงสุบรรณลำเก่าเมื่อมาพิจารณาอีกครั้งเห็นว่าไม่สมพระเกียรติควรจะทำโครงการสร้างเรือพระราชพิธีลำใหม่จะเหมาะสมกว่า

วัตถุประสงค์หลักของโครงการนี้ ก็คือการเฉลิมพระเกียรติโดยการสร้างเรือพระที่นั่งลำใหม่ ซึ่งโขนเรือเป็นรูปนารายณ์ทรงสุบรรณอันเป็นมงคลนามตามประวัติ จำนวน ๑ ลำ มีฐานะเป็นเรือพระที่นั่งรองทอดบัลลังก์กัญญา เทียบเท่าเรือพระที่นั่งอนันตนาคราช และ เรือพระที่นั่งอเนกชาติภุชงค์ ขึ้นห้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสดัง

กล่าวเป็นเรือพระที่นั่งลำแรกที่สร้างในรัชกาลปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ที่จะรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทย ได้แก่ การสร้างเรือพระที่นั่งลำใหม่โขนเรือเป็นรูปนารายณ์ทรงสุบรรณโดยใช้ต้นแบบเดิมที่เป็นฝีมือช่างยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นในรัชกาลที่ ๓ และรัชกาลที่ ๔ ซึ่งตัวเรือชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา คงเหลือแต่โขนหัวเรือประกอบด้วย พญาสุบรรณ (พญาครุฑ) และพระนารายณ์ซึ่งอยู่ในสภาพดี

ที่สำคัญจะเป็นการอนุรักษ์เรือพระราชพิธีและในกระบวนเรือพระราชพิธี ทำให้กระบวนเรือมีความสมบูรณ์ดีขึ้น และจะได้อนุรักษ์ฝีมือช่างยุครัตนโกสินทร์ไว้มิให้สูญหาย

กล่าวคือ เป็นเรือที่แกะสลักหัวเรือเป็นรูปสัตว์ต่างๆ ทั้งสัตว์จริงและสัตว์ในเทพนิยาย

เรือรูปสัตว์ปรากฏขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พระองค์ทรงแกะเรือแซเป็นเรือไชยหรือรูปสัตว์ต่างๆ เพื่อจะให้ตั้งปืนใหญ่ที่หัวเรือได้ เรือรูปสัตว์มาจากตราประจำตำแหน่งของเสนาบดี เช่น ราชสีห์ คชสีห์ นาค ฯลฯ

นอกจากนี้ เรือพระที่นั่งก็มีหัวเรือเป็นรูปสัตว์ตามพระราชลัญจกร เช่น เรือครุฑอย่างพระราชลัญจกร “พระครุฑพ่าห์” หัวเรือแต่เดิมทำเป็นรูปครุฑเท่านั้น ซึ่งก็เป็นสัญลักษณ์ หมายถึงเรือพระที่นั่งแห่งพระมหากษัตริย์ ผู้อยู่ในฐานะสมมติเทพนั่นเอง

ความเป็นมาของเรือนารายณ์ทรงสุบรรณนั้น มีชื่อเดิมว่า “มงคลสุบรรณ” พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาเจษฎาบดินทร์พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ต่อขึ้นตามแบบอย่างสมัยอยุธยา โดยมีพระราชประสงค์ตามที่ปรากฏความในพระราชพงศาวดารว่า “ไว้เป็นเกียรติยศสำหรับแผ่นดิน”

พระนารายณ์ที่สร้างขึ้นเสริมเหนือรูปครุฑในรัชกาลที่ ๔ และไขนารายณ์ทรงสุบรรณลำเดิม

ลักษณะของเรือลำนี้มีความยาว ๑๗ วา ๓ ศอก กว้าง ๕ ศอก ๕ นิ้ว ลึก ๑ ศอก ๖ นิ้ว กำลัง ๖ ศอก ๖ นิ้ว พื้นท้องเรือภายนอกทาสีแดง กำลังฝีพาย ๖๕ คน

ไขนเรือแต่เดิมจำหลักไม้รูปพญาสุบรรณหรือพญาครุฑขนาดใหญ่ มีช่องกลมสำหรับติดตั้งปืนใหญ่อยู่ที่หัวเรือใต้ตัวครุฑ

จวบจนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์เกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ มีพระราชดำริให้เสริมรูป พระนารายณ์ประทับยืนบนหลังพญาสุบรรณ เพื่อความสง่างามของลำเรือ

และเพื่อให้ต้องตามคติในเทพปกรณัมของศาสนาพราหมณ์ว่า พญาสุบรรณ นั้นเป็นเทพพาหนะของพระนารายณ์

เทวรูปพระนารายณ์ที่สร้างขึ้นใหม่ในรัชกาลที่ ๔ สร้างด้วยไม้จำหลักปิดทองประดับกระจกองค์พระนารายณ์ทรงเครื่องภูษิตาภรณ์และมงกุฎยอดชัย พระพักตร์และพระวรกายประดับกระจกสีขาบ (สีน้ำเงินเข้ม) มี ๔ พระกร ทรงเทพศาสตราในพระกรทั้ง ๔ คือ ตรี คทา จักร สังข์

เมื่อเสริมรูปพระนารายณ์แล้ว โปรดเกล้าฯ ให้ขนานนามเรือลำนี้ใหม่ว่า “นารายณ์ทรงสุบรรณ”

จากหลักฐานประเพณีบันทึกการจัดกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคในสมัยรัตนโกสินทร์ พบหลักฐานการนำเรือพระที่นั่งมงคลสุบรรณหรือนารายณ์ทรงสุบรรณลำนี้ เข้าร่วมในกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคเป็นครั้งสำคัญ ๒ ครั้ง คือ

กระบวนพยุหยาตราทางชลมารค ในการเสด็จเลียบพระนครของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เนื่องในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๙๔ ซึ่งในขณะนั้นเรือลำนี้ยังไม่มีเสริมรูปพระนารายณ์ทั้งยังคงมีชื่อมงคลสุบรรณ

และอีกครั้งหนึ่งในการจัดกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค เนื่องในการพระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๙ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

ส่วนเครื่องแต่งกายของเจ้าพนักงาน และฝีพายประจำเรือนั้น มีปรากฏข้อความในพงศาวดารกรุง-

รัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔ ตอนที่ว่าด้วยการเสด็จ
เลียบพระนครทางชลมารคใน พ.ศ.๒๓๙๔ ดังนี้

**“เรือมงคลสุบรรณ เรือศรีสุพรรณหงส์นัก
สราษถิธงหักทองขวางหน้าเรือท้ายเรือ มี
กลองชนะทำด้วยเงินล่ำละ ๕ คน เจ้าพนักงาน
เป็นนายกำกับลำ หุ่นปุมสวมเสื้อเข้มขาบ
โทกขลิบทองฝัฟายล่ำละ ๖๕ คน ฝัฟายใส่เสื้อ
สักหลาดขลิบให้หมด หมวกกลีบล่ำดวน
กางเกงมีกรวยเชิงใช้ฟายทอง”**

สันนิษฐานว่า ตัวเรือนารายณ์ทรงสุบรรณ
คงเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา จึงไม่พบหลักฐาน
การนำออกมาร่วมในกระบวนพยุหยาตราทาง
ชลมารคในรัชกาลต่อๆ มา คงเหลือแต่โซนเรือ
ซึ่งตามประวัติศาสตร์ทราบว่ กระทรงทหารเรือ
เก็บรักษาไว้จนถึงปี ๒๔๙๖ จึงมอบให้กรม
ศิลปากร เก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
จนถึงปัจจุบัน

โซนเรือนารายณ์ทรงสุบรรณ เป็นงาน
ประณีตศิลป์ชั้นเอกชิ้นหนึ่งของสมัยต้นกรุง-
รัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระ
นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่งานแกะสลักและปิดทอง
ประดับกระจกได้พัฒนาไปจนถึงขั้นสูงสุด มีการ
คิดวิธีการประดับกระจก และลวดลายในการ
ประดับกระจกขึ้นอีกหลายแบบ

นอกจากนั้น โซนเรือลำนี้ยังมีความสำคัญใน
ด้านความหมายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย
เป็นอย่างยิ่ง

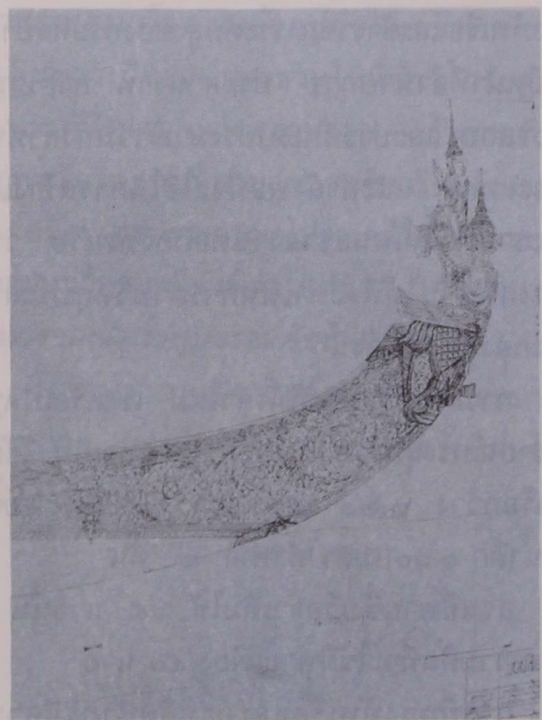
โดยเหตุที่ลักษณะอันงดงามของโซนเรือลำ
นี้ สะท้อนคติความเชื่อในการเทิดทูนสมเด็จพระ-
มหากษัตริยาธิราชของชาวไทยโบราณว่าทรงเป็น
สมมติเทพ คือปางอวตารของพระผู้เป็นเจ้าของตามคติ
พราหมณ์ที่มีอิทธิพลต่อภูมิปัญญา และความเชื่อ
ของคนไทยร่วมกับคติพุทธศาสนา

พระผู้เป็นเจ้าของในศาสนาพราหมณ์ ที่ได้รับ
การเคารพบูชายังมีสองพระองค์ คือ พระอิศวร
และพระนารายณ์

สำหรับคติความเชื่อในเรื่องสมมติเทพของ
คนไทยตั้งแต่โบราณนั้นถือว่า องค์พระมหา-
กษัตริย์ทรงเป็นปางอวตารขององค์พระเป็นเจ้าของเจ้าทั้ง
สอง รวมอยู่ในพระองค์เดียวกัน

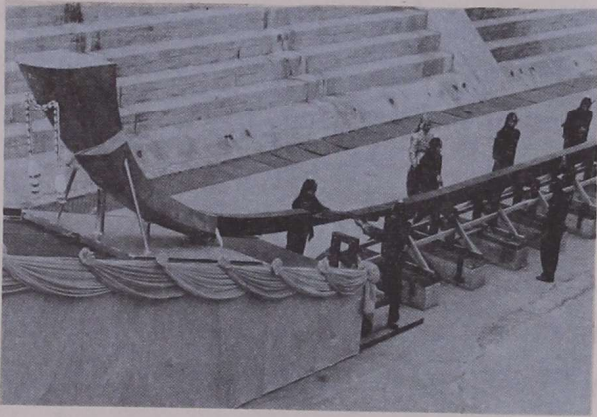
แต่ความเป็น **“พระนารายณ์เจ้า”** ซึ่งเป็น
เทพผู้คุ้มครองพิทักษ์รักษาโลกนั้นดูจะได้รับการ
นำมาเป็นสาระของสัญลักษณ์ และชนบราช
ประเพณีมากเป็นพิเศษ

ดังเช่น การสร้างรูปพระนารายณ์ทรงสุบรรณ
เป็นลายหน้าพระอุโบสถของพระอารามหลวง หรือ
พระมหาปราสาทราชมณเฑียร การสร้างรูปสัตว์
อันเป็นเทพพาหนะคือ ครุฑ และสัตว์อันเป็นเทพ-
บัลลังก์คือ อนันตนาคราชเป็นโซนเรือเรือพระที่นั่ง
และเรือพระราชพิธีหลายลำ ตลอดจนการสร้าง
พระแสงจักรและพระแสงตรีเป็นเครื่องประกอบใน
พระแสงอัฐวรุฑ สำหรับสมเด็จพระมหากษัตริย์
เจ้าก็ล้วนเป็นการเทิดทูนและยกย่องพระองค์ ให้
มีพระราชสถานะและพระบรมเดชานุภาพดุจองค์
พระนารายณ์ทั้งสิ้น

เรือนารายณ์ทรงสุบรรณ เป็นเรือพระที่นั่งกึ่ง
ประเภทเรือรูปสัตว์

ดังนั้น การต่อเรือซึ่งมีโซนเรือเป็นรูปนารายณ์ทรงสุบรรณนั้นย่อมเกล้าฯ ถวายในมหามงคลวโรกาสพระราชพิธีกาญจนาภิเษก จึงนับว่าเป็นการเหมาะสมเพราะเท่ากับเป็นการเกิดพระเกียรติและเสริมส่งพระบรมเดชานุภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามคติธรรมเนียมที่บรรพชนไทยได้ยึดมั่นสืบต่อมาแต่โบราณ

สำหรับแนวความคิดในการสร้างเรือพระราชพิธีนั้นคณะกรรมการศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างเรือพระราชพิธี อันประกอบด้วยข้าราชการกองทัพเรือและข้าราชการระดับสูงของกรมศิลปากร ซึ่งมีหน้าที่อำนวยความสะดวก ประสานงาน กำกับ การตรวจสอบ และประเมินงบประมาณรวมทั้งกำหนดระยะเวลา และกำลังพลที่จะใช้ในการสร้างเรือพระราชพิธีได้เสนอรายงานต่อกองทัพเรือ ว่ามีความเป็นไปได้ที่จะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกองทัพเรือ ดังนี้

การสร้างเรือพระที่นั่งลำใหม่ โซนเรือเป็นรูปนารายณ์ทรงสุบรรณนั้น จะมีขนาดเท่าเดิม ได้แก่ ตัวเรือกว้าง ๓.๒๐ เมตร ยาว ๔๔.๓๐ เมตร กินน้ำลึก ๑.๑๐ เมตร น้ำหนัก ๒๐ ตัน

ส่วนฝีพายซึ่งเรือลำเดิมใช้ ๖๕ นายนั้น มีแนวความคิดที่จะใช้ฝีพายเพียง ๕๐ นาย

การที่กองทัพเรือและกรมศิลปากรมีความเห็นว่า เรือพระที่นั่งลำใหม่ที่จะสร้างขึ้นนี้ควรมี

ฝีพายเพียง ๕๐ นาย ด้วยเหตุผลที่ว่า

ต้องการพื้นที่สำหรับทอดบัลลังก์กาญจนา และพื้นที่ประดับเครื่องสูงทั้งหลายให้กว้างกว่าเท่าที่เป็นอยู่เดิม เพื่อให้สมพระเกียรติเมื่อใช้เป็นเรือพระที่นั่ง

ฝีพาย ๕๐ นาย นับว่าเพียงพอจะขับเคลื่อนบังคับควบคุมเรือได้โดยปลอดภัย และทำความเร็วได้ทันเรือพระราชพิธีลำอื่นๆ ในกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค

เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ ซึ่งเป็นเรือพระที่นั่งลำทรงใช้ฝีพายเพียง ๕๐ นาย โดยที่เรือมีขนาดใกล้เคียงกัน จึงเห็นว่าเรือพระที่นั่งลำใหม่นี้ไม่ควรจะมีฝีพายเกินกว่าเรือพระที่นั่งลำทรง

การใช้ฝีพาย ๕๐ นาย เป็นการแสดงความหมายสอดคล้องกับวโรกาสครบ ๕๐ ปี แห่งการครองราชของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน

สำหรับโซนเรือนั้น แต่เดิมในชั้นต้นกองทัพเรือได้มีแนวความคิดจะนำโซนเรือเก่ามาซ่อมตกแต่ง แต่เมื่อได้ทบทวนและไตร่ตรองโดยรอบคอบใหม่อีกครั้งหนึ่งแล้ว เห็นว่าการสร้างโซนเรือใหม่จะมีความเหมาะสมกว่า เนื่องจากจะสามารถบันทึกให้ปรากฏในประวัติศาสตร์ได้ว่า เรือพระที่นั่งลำใหม่นี้ได้สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลที่ ๙ โดยสมบูรณ์ทั้งลำ

ในโอกาสจัดสร้างโซนเรือใหม่ดังกล่าว กองทัพเรือได้หารือกับกรมศิลปากรแล้วมีความเห็นว่าควรที่จะปรับปรุงออกแบบใหม่ให้สวยงามกว่าของเดิม เช่น ส่วนนอกและจงอยปากครุฑ

พร้อมกับเพิ่มความสูงของโซนเรือขึ้นอีกประมาณ ๕๐ เซนติเมตร เพื่อให้ดูเด่นเป็นสง่าเช่นเดียวกับเรือพระที่นั่งลำอื่นๆ ดังนั้น โซนเรือตามแบบเรือเดิมซึ่งสูง ๓.๘๕ เมตร จึงเพิ่มขึ้นเป็น ๔.๓๕ เมตร และสัดส่วนนี้จะทำให้โซนเรือสูงพอดี

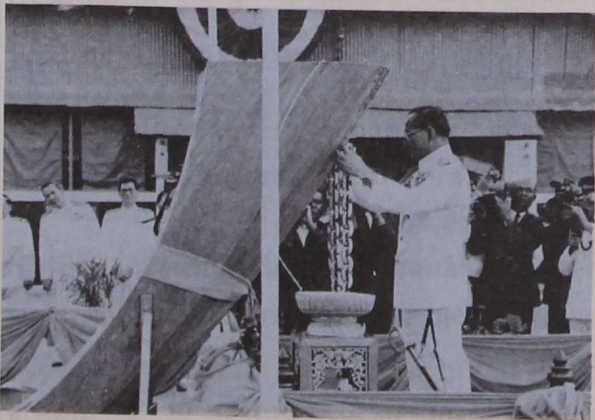
รับกับท้ายเรือดูสวยงามยิ่งขึ้น

กองทัพเรือได้ประสานงานกับกรมศิลปากร เขียนรูปโฉมเรือในอัตราส่วน ๑:๑ เฉพาะลายเส้น ไม่มีลวดลายให้กรมช่างเรือเพื่อจะได้โคลนหุ่น ขึ้นรูป เพื่อว่าจ้างแกะสลักลวดลายต่อไป โดย กองทัพเรือเป็นผู้จัดหาไม้ซุงรวมกับไม้ที่จะต้องใช้ในการต่อเรือและซ่อมเรือตามโครงการ

สำหรับรูปแบบเรือพระที่นั่งนั้น กองทัพเรือ ได้ออกแบบโครงสร้างตัวเรือและส่วนประกอบต่างๆ โดยกรมศิลปากรเป็นผู้เขียนลวดลาย และงานที่ทำคู่ขนานกันไปคือ การสร้างบัลลังก์กัญญา ซึ่งจะเสร็จในเดือนมีนาคม ๒๕๓๘

ส่วนหางของเรือนั้น กรมช่างเรือจะโคลน ไม้เพื่อว่าจ้างแกะสลักรวมทั้งไม้แก่นเรือเพื่อดำเนิน การและแกะสลักทั้ง ๔ แก้ม

เมื่อโฉนเรือ ตัวเรือ บัลลังก์กัญญา หางเรือ พร้อมเกรินไม้แก่นเรือทั้ง ๔ แก้ม เสร็จเรียบร้อย แล้ว กองทัพเรือจะได้ดำเนินการประกอบส่วน ต่างๆ เข้าด้วยกันจะใช้เวลาประมาณ ๗ เดือน คือแล้วเสร็จในประมาณเดือนตุลาคม ๒๕๓๘ จากนั้นจะมีเวลาเหลือไว้ ๑๕ วัน สำหรับการแก้ไขเล็กน้อยๆ ถ้าหากมี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินทรง เป็นองค์ประธาน ในพิธีวางกระดูกงู เรือพระที่นั่งนารายณ์ ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙

ดังนั้น ในกลางเดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๘ กองทัพเรือจะนำเรือพาลี่รังทวีป ออกจากพิพิธ- ภัณฑสถานแห่งชาติ เรือพระราชพิธีที่ปากคลอง บางกอกน้อยไปเก็บไว้ที่โรงเรือพระราชพิธีท่าวาสุกรี ซึ่งกองทัพเรือได้ประสานกับกรมศิลปากรแล้ว

จากนั้น กองทัพเรือจะเปิดน้ำเข้าอยู่เรือนบุรี หมายเลข ๑ ชั้นใน ซึ่งใช้สร้างเรือพระที่นั่งลำใหม่ เพื่อทดลองเอียงเรือหาอาการทรงตัวของเรือ ซึ่ง อาจมีการแก้ไขเล็กน้อยเมื่อเรียบร้อยแล้ว จึงนำไป ไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเรือพระราชพิธีที่ ปากคลองบางกอกน้อย โดยให้จอดแทนที่เรือพาลี่ รังทวีป แล้วดำเนินการสร้างเรือขึ้นสุดท้ายคือลงรัก ปิดทอง ประดับกระจก ทำพื้นท้องเรือ คาดว่าจะ แล้วเสร็จในประมาณเดือนเมษายน ๒๕๓๙

ดังนั้น จึงคาดว่าจะนำเรือขึ้นห่อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทัน ในวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๓๙ หรืออย่างช้า ที่สุดไม่เกินวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๓๙

และเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๓๗ ที่ผ่านมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราช ดำเนินทรงเป็นองค์ประธานในพิธีวางกระดูกงู เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ ณ อุทการเรือ ธนบุรี กรมช่างเรือ เรียบร้อยแล้ว

อนึ่ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราช- ทานนามเรือพระที่นั่งที่ต่อใหม่นี้ว่า “เรือพระที่ นังนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙”

ซึ่งจักปรากฏเป็นสัญลักษณ์แห่งพระบรม เติชานุภาพ และเป็นพระเกียรติยศสำหรับแผ่นดิน สืบไปชั่วกาลนาน

กองประวัติศาสตร์ ยก.ทร.

ข้อมูลเรือพระที่นั่ง
พระนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙

ขนาดของตัวเรือ

ความยาวทั้งหมด L.O.A.	๔๔.๓๐ เมตร
ความยาวแนวน้ำหนักบรรทุกเต็มที่ L.W.L.	๓๔.๖๐ เมตร
ความกว้างของเรือ BMLD	๓.๒๐ เมตร
ความลึกของเรือ DMLD	๑.๑๐ เมตร
กินน้ำลึก T	๐.๔๐ เมตร
ระวางขับน้ำบรรทุกเต็มที่ ๔ Δ FL.	๒๐ ตัน
ฝีพาย	๕๐ ฝีพาย

ค่าใช้จ่ายในการสร้างเรือ

ประมาณ ๑๑.๗ ล้านบาท
ซึ่งกองทัพเรือรับผิดชอบออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด

ลักษณะการวางฉัตร

เว้น ๒ กระธงต่อ ๑ ฉัตร

กัญญาเรือ

เช่นเดียวกับเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์

ลวดลายบัลลังก์กัญญา

ออกแบบลวดลายใหม่

หลังคา กัญญา

ออกแบบลายทองแผ่ลวดใหม่

ส่วนที่เป็นศิลปกรรม

กรมศิลปากรรับผิดชอบ โดยกองทัพเรือ
ออกค่าใช้จ่าย

ส่วนที่เป็นโครงและหุ่นลำเรือ

กองทัพเรือรับผิดชอบทั้งหมด

เฉพาะโซนเรือนารายณ์ทรงสุบรรณ

เนื้อไม้แกะสลัก ลงรักปิดทองประดับกระจก

ส่วนที่เป็นศิลปกรรม

ผู้ออกแบบได้พิจารณาลวดลายจากโซนเรือนารายณ์ทรงสุบรรณที่มีอยู่เล็กน้อย ซึ่งมีหลักฐานได้ว่า เรือลำนี้เป็นเรือแกะสลักไม้ลงรักปิดทองประดับกระจกตลอดทั้งลำเรือ ลวดลายเป็นลายพุดตาลพื้น

ส่วนท้ายเรือ

ลักษณะท้ายเรือคล้ายเรือพระที่นั่งอนันตนาคราช แต่ส่วนเหนือมาลัยท้ายเป็นสร้อยหางครุฑ ส่วนปลายหางสุดของท้ายเรือเป็นกนกหางครุฑ ท้องลายของท่อนหางเป็นขนครุฑ

สีพื้นเรือหรือสีทองเรือนารายณ์ทรงสุบรรณ

เป็นสีแดงชาด (ตามแบบเดิม)

กัญญาเรือผ้าคาดหลังคาเรือนารายณ์ทรงสุบรรณ

เป็นทองแผ่ลวด ลายโคมแย่ง ลงรักปิดทองประดับกระจก
พื้นแดงลายจั่วและลายผ้าม่านโดยรอบประดับด้วยทองแผ่ลวด
ลักษณะลวดลายเช่นเดียวกับหลังคา

ตัวบัลลังก์กัญญาแผงนักพิง

เป็นลวดลายแกะสลักลงรักปิดทองประดับกระจก แกะสลัก
ลวดลายเป็นรูปครุฑขุดนาคร ส่วนภายในเหมือนเรือพระที่นั่ง
สุพรรณหงส์

ลูกแก้วรับช่อฉากกับพาย

เป็นไม้แกะสลักลงรักปิดทองประดับกระจก เสา ๒ ต้นทาสี
ดำลงรักปิดทอง

หมายเหตุ ระยะเวลาดำเนินการ ๑ มิถุนายน ๒๕๓๗ ถึงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๓๘

บ้านนักเขียนไทย

“บ้านนักเขียนไทย” เป็นโครงการริเริ่มในการทำงานด้านภาษา วรรณกรรมและนักเขียนไทยของ สมาคมสื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับ กองทุนพิพิธภัณฑ์นักเขียนไทย ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๒๕

จุดมุ่งหมายของโครงการนี้ เป็นโครงการเพื่อการศึกษาและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับ ภาษา วรรณกรรม และนักเขียนไทย ด้วยเห็นว่า นักเขียนไทยเป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดแนวคิด และความสำนึกต่อสังคมสะท้อนออกมาในรูปของวรรณกรรม นับเป็นผู้สร้างสรรค์ปัญญาความรู้ทางหนึ่ง ทำให้เกิดการส่งเสริมการอ่าน การเขียนและร่วมกันสร้างสรรค์วรรณกรรมให้มีคุณค่าต่อไป

ดังนั้นการอนุรักษ์วรรณกรรมเก่า ตลอดจนการศึกษาหาข้อมูลของนักเขียนและวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเป็นการระลึกถึงผลงานที่ถูกทอดทิ้งแล้ว ยังทำให้เกิดการสืบค้นและนำเผยแพร่อย่างมีระบบ เป็นการต่ออายุวรรณกรรมให้คงอยู่และสะดวกในการใช้ศึกษาต่อไป

บ้านนักเขียนไทย ได้จัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์เพื่อเก็บรวบรวมวรรณกรรมเก่าใหม่เพื่อใช้ศึกษา วิเคราะห์และใช้เป็นข้อมูลสำคัญ ที่สามารถอำนวยความสะดวกและใช้ประโยชน์สำหรับนำไปเผยแพร่ โดยเขียนบทความในหนังสือพิมพ์และนิตยสารต่างๆ นำไปจัดทำรายการวิทยุ และจัดทำรายการ

โทรทัศน์ นับเป็นแหล่งกลางแห่งหนึ่งสำหรับนักเขียน ผู้สื่อข่าว นักวิชาการ และนักจัดรายการวิทยุ-โทรทัศน์ ทำให้สามารถนำเสนอเรื่องราว และข้อมูลที่ต้องการ อันเป็นประโยชน์ทางด้านวรรณกรรมและนักเขียนไทย

บ้านนักเขียนไทย ได้เก็บรวบรวมผลงานของนักเขียน ด้นฉบับลายมือ ข้อมูลประวัตินักเขียนต้นฉบับภาพวาด หนังสือเก่า และอื่นๆ ที่เกี่ยวกับนักเขียน เป็นต้น เพื่อใช้ศึกษาและเป็นพิพิธภัณฑ์นักเขียนไทย โดยได้รับความสนับสนุนจากกองทุนพิพิธภัณฑ์นักเขียนไทย ซึ่งนำดอกผลจากเงินทุนมาใช้ดำเนินการศึกษาค้นคว้า เผยแพร่ผลงานด้านวรรณกรรมและนักเขียนไทย

การดำเนินการของบ้านนักเขียนไทยนั้น เป็นโครงการที่จัดกิจกรรมเพื่อความสำคัญของวรรณกรรม และนักเขียนไทย โดยเป็นผู้จัดและร่วมจัดงานเผยแพร่ความสำคัญของนักเขียน และวรรณกรรมไทยซึ่งมีผลงานเผยแพร่อยู่ตลอดเวลา โดยจัดกิจกรรมประชุมทางวิชาการ อภิปราย และนิทรรศการต่างๆ เช่น

- รายการ **“เพลงจากวรรณกรรม”**
- รายการ **“คุยกับนักเลงหนังสือ”**
- นิทรรศการและอภิปรายเรื่อง **“นักเขียนเก่าหนังสือเก่า”**
- รายการ **“คุยกับนักเขียนการ์ตูนไทย”**
- รายการ **“เปิดกรุหนังสือเก่า”**
- รายการ **“๒๐ ปีครุมาลัย ขุพินิจ”** เป็นต้น

การจัดรายการดังกล่าวได้ทำให้สื่อมวลชนเห็นความสำคัญของวรรณกรรมและนักเขียนไทยซึ่งปรากฏว่ามีบทความและการนำเรื่องราวไปเผยแพร่ให้คนรุ่นใหม่สนใจ ทางสื่อมวลชนต่างๆ อันเป็นผลให้มีการนำวรรณกรรมเก่ามาจัดพิมพ์หรือพูดถึงมากขึ้น ซึ่งมีการนำนวนิยายเก่ามาจัดทำเป็นละครโทรทัศน์และอนุรักษ์ต้นฉบับให้มีแพร่หลายต่อไป

สำหรับการส่งเสริมผลงานวรรณกรรมและการเขียนหนังสือนั้น ได้ทำการส่งเสริมให้มีการเขียนและนำต้นฉบับจัดพิมพ์เป็นหนังสือ เช่น

๑. ส่งเสริมวรรณกรรมไทย ได้ศึกษาและจัดพิมพ์วรรณกรรมเผยแพร่ เรื่อง ผู้ใหญ่ลี ของ พ.บางพลี นักเขียนหัตถนิยายชั้นครู นวนิยายเก่าหายาก

๒. จัดทำหนังสือส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ได้ส่งเสริมให้พิมพ์หนังสือชุด การละเล่นของเด็กไทย ของเล่นเด็กไทย สนุกกับของเล่น สนุกกับงานวัด จากคอลัมน์วัยสนุกเมื่อวันวาน ใน สยามรัฐ

๓. ส่งเสริมการศึกษาและอนุรักษ์มรดกสยาม โดยศึกษาและจัดพิมพ์หนังสือชุดใหญ่ ๕ เรื่อง คือ

๑. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๒. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า พระเจ้ากรุงสยาม

๓. เล่าเรื่องเมืองสยาม : ดำเนินสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชแห่งสยาม

๔. เพื่อนเที่ยว : จดหมายเหตุการเดินทางประพาสหัวเมืองต่างๆของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงรัชกาลที่ ๕

๕. เที่ยวเมืองนอก : การเสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

นอกจากการจัดพิมพ์หนังสือแล้วยังได้มีการนำความรู้สู่ห้องสมุด โดยจัดหาหนังสือดีบริจาคให้ห้องสมุด เพื่อใช้ศึกษาด้านวรรณกรรม และจัดรายการ นักเขียนสัญจร โดยนำคณะนักเขียนเดินทางศึกษาหาความรู้จากสถานที่ต่างๆ เพื่อนำข้อมูลและเรื่องราวมาเขียนและจัดพิมพ์เผยแพร่ต่อไป

บ้านนักเขียนเป็นแหล่งกลางสำหรับนักเขียนและสื่อมวลชน ที่ร่วมกันจัดกิจกรรม-เขียนหนังสือและรับผิดชอบในคอลัมน์ เกี่ยวกับ ภาษาและวรรณกรรม ข่าวงวงการนักเขียนในหนังสือพิมพ์และนิตยสารต่างๆ เช่น คอลัมน์ห้าแยกบ้านเทิง ในไทยรัฐ คอลัมน์สี่สัปดาห์วรรณกรรม ในนิตยสารยังเอกเชทคิวีพคอลัมน์ หนังสือ: วรรณกรรม ในวัฏจักรการเมือง เป็นต้น

ปัจจุบัน บ้านนักเขียนไทย ได้จัดอาคารบ้านนักเขียนไทย และกองทุนพิพิธภัณฑสถานนักเขียนไทย ซึ่งมีเงินกองทุนสำหรับนำดอกผลใช้สนับสนุนดูแลกิจกรรมเกี่ยวกับนักเขียนและวรรณกรรมไทย นับเป็นผลงานของเอกชนรายหนึ่งที่ดำเนินการด้านนี้ได้โดยตรง

สำนักงาน ๒๔/๑๕๒ ซอยศรีเกษตร ๒
ถนนราตรี อ.เมือง จ.นนทบุรี
โทรและโทรสาร ๕๒๕๑๓๐๑

โครงการบ้านนักเขียนไทย

ผู้รับผิดชอบ

๑. สมาคมสื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
๒. กองทุนพิพิธภัณฑสถานนักเขียนไทย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมการศึกษาวรรณกรรมและนักเขียนไทย
๒. เพื่อเผยแพร่เกียรติประวัติของนักเขียนและวรรณกรรมไทย
๓. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับนักเขียนและวรรณกรรมไทย
๔. เพื่อจัดกองทุนและสนับสนุนผลงานของนักเขียนไทย

สถานที่ตั้ง

บ้านเลขที่ ๒๙/๑๕๒ ซอยศรีเกษตร ๒
ถนนเรวดี อำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐
โทรศัพท์ ๕๒๕-๑๓๐๑

การดำเนินงาน

๑. ส่งเสริมวรรณกรรมและเกียรติประวัตินักเขียนไทย โดยจัดการแสดง การอภิปราย นิทรรศการทางวิชาการ มีรายการต่างดังนี้

- เพลงจากวรรณกรรม
- ระลึกครูหม เวชกร
- ๒๐ ปีครุมาลัย ชูพินิจ
- คุยกับนักเขียนการ์ตูนไทย เป็นต้น

๒. จัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานนักเขียนไทยเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมและนักเขียนไทย สำหรับบริการข้อมูลแก่นักเขียนและสื่อมวลชน ผู้จัดทำรายการวิทยุ-โทรทัศน์ ซึ่งดำเนินการเสร็จแล้วอยู่ที่อาคารเลขที่ ๒๙/๑๕๒ ซอยศรีเกษตร ๒ ถนนเรวดี อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐ โทรศัพท์ ๕๒๕๑๓๐๑

๓. จัดตั้ง "กองทุนพิพิธภัณฑสถานนักเขียนไทย"

เพื่อนำดอกผลและรายได้ใช้ดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมด้านวรรณกรรมและนักเขียนไทย มีบัญชีเงินฝากที่ธนาคารทหารไทย สำนักงานใหญ่

๔. ได้รับมอบหมายจากนางปราณี อินทรपालิต ภรรยา ป.อินทรपालิต นักเขียนที่มีผลงานชุดสามเกลอ พล นิกร กิมหงวน เพื่อดำเนินงานจัดตั้งกองทุนป.อินทรपालิต เพื่อส่งเสริมผลงานของ ป.อินทรपालิตและสนับสนุนการเขียนหนังสือแนวหรรษา

๕. ส่งเสริมการจัดพิมพ์หนังสือเผยแพร่ในโครงการต่างๆ ให้กับสำนักพิมพ์ที่สนใจ เช่น

๕.๑ โครงการส่งเสริมการศึกษาและอนุรักษ์มรดกสยาม ศึกษาและเรียบเรียงเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี และเอกลักษณ์ของประเทศ

๕.๒ โครงการส่งเสริมวรรณกรรมไทย ศึกษาและสืบค้นวรรณกรรมหายากเพื่อการเผยแพร่ โดยประสานงานและจัดการให้มีการจัดพิมพ์เผยแพร่ให้กับสำนักพิมพ์ต่างๆ ที่สนใจ พร้อมกับดูแลคำลิขสิทธิ์ให้นักเขียน

๕.๓ โครงการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ศึกษาและเรียบเรียงเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย โดยจัดพิมพ์เป็นหนังสือเผยแพร่ จัดให้มีการเขียนเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์และนิตยสารต่างๆ

๕.๔ โครงการนักเขียนสัญจร เพื่อนำนักเขียนศึกษาหาข้อมูลจากสถานที่และแหล่งข้อมูลสำหรับการเขียนหนังสือ

๖. จัดเป็นศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมและนักเขียนไทย เพื่อส่งเสริมให้มีบทบาทในการนำเสนอในนิตยสารและหนังสือพิมพ์ รวมทั้งเสนอแนะให้มีการจัดรายการทางสื่อมวลชนทุกประเภท

๗. การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมและนักเขียนไทย ได้ประสานประโยชน์เพื่อร่วมดำเนินการให้กับโครงการและคณะกรรมการของภาครัฐและเอกชน

สมณบริหารเครื่องใช้ของพระสงฆ์ ได้รับกาสาพัสตร์

กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

“ผู้ใดยังไม่ปราศจากกาสา (กิเลสอันเปรียบเหมือนน้ำฝน) ปราศจากทมะ (ความข่มใจ) และสัจจะ (ความจริงใจ) มาห่มห่มกาสาพัสตร์ ผู้นั้นหาสมควรห่มห่มกาสาพัสตร์”

“แต่ผู้ใดคลายกิเลสที่เปรียบเหมือนน้ำฝนได้แล้ว ตั้งมั่นดีในศีล ประกอบด้วยทมะและสัจจะ ผู้นั้นแลย่อมสมควรห่มห่มกาสาพัสตร์”
(พระธรรมบทที่ ๒๕/๑๖)

พระสงฆ์ ผู้เป็นธรรมทายาทของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สละแล้วซึ่งกิเลสทั้งปวงที่มีอยู่ในสามัญมนุษย์ สละแล้วซึ่งเครื่องห่อหุ้มร่างกายอย่างฆราวาสเพื่อก้าวเข้าสู่เพศบรรพชิต มีผ้ากาสาพัสตร์ (ผ้าข้อมสีน้ำฝน) เป็นสิ่งบ่งบอก

ไตรจีวร

ไตรจีวร เป็นเครื่องนุ่งห่มของพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระวินัยมาแต่ครั้งพุทธกาล มีขออนุญาตและข้อห้ามเกี่ยวกับจีวรในลักษณะต่างๆ เช่น เดิมพระพุทธรองค์ทรงอนุญาตให้ใช้แต่จีวรที่เก็บเศษผ้าห่อศพมาเย็บปะติดปะต่อกันเรียกว่า “บังสุกุลจีวร” ต่อมาจึงทรงอนุญาตให้ใช้จีวรที่ผู้มีศรัทธาถวายให้เรียกว่า “คฤหบดีจีวร” ต่อมาจึงทรงอนุญาตให้ใช้

จีวรที่ผู้มีศรัทธาถวายให้เรียกว่า “คฤหบดีจีวร” เป็นต้น

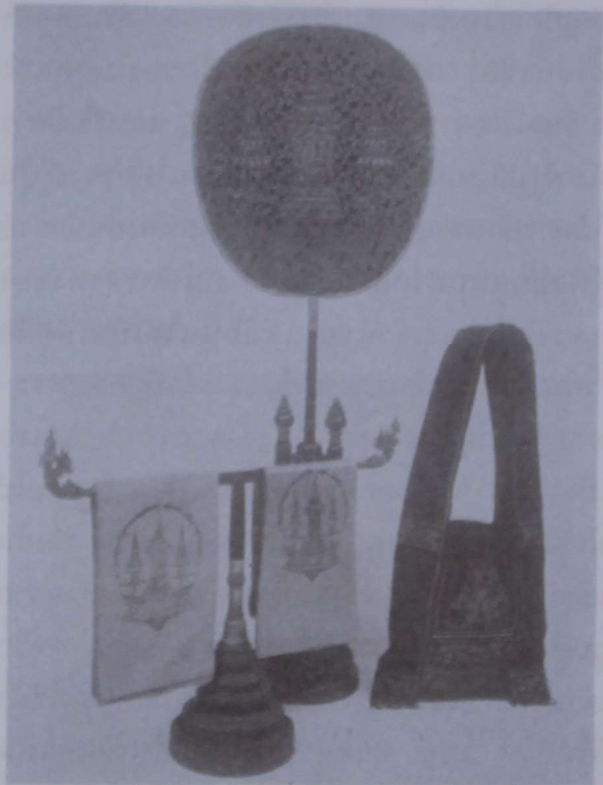
ในพระไตรปิฎกกล่าวถึงการใช้ผ้าของพระสงฆ์ว่า เมื่อพระพุทธรองค์เสด็จไปยังทักขิณาคีรี (เขตภูเขาภาคใต้ของอินเดีย) ทอดพระเนตรเห็นชาวมคธมีขอบคันและกระตังกรนา จึงตรัสให้พระอานนท์ลองตัดจีวรเป็นรูปนั้นดู เมื่อทำเสร็จ ทรงสรรเสริญว่าฉลาด ต่อมาทรงอนุญาตให้ใช้จีวร ๓ ผืน (ไตรจีวร) ประกอบด้วยสบง (ผ้าห่ม) จีวร (ผ้าห่ม) สังฆาฏิ (ผ้าซ้อนนอกหรือผ้าพาด) สี่ที่ใช้ข้อมจีวร ทรงอนุญาตให้ทำจากรากไม้ ลำต้นไม้ เปลือกไม้ ใบไม้ ดอกไม้และผลไม้ ทรงห้ามใช้สีไม่สมควรคือ สีเขียวล้วน สีเหลืองล้วน สีแดงล้วน สีเลื่อมล้วน สีดำล้วน สีแดงเข้ม สีแดงลาย และเนื่องจากทรงห้ามสีเหลืองล้วน พระภิกษุบางรูปจึงนิยมข้อมกรักคือสีจากแก่นขนุนทับอีกครั้ง เพื่อให้เป็นสีน้ำฝน ต่อมาเกิดปัญหาการแต่งกายไม่รัดกุมในที่สาธารณะ จึงทรงขออนุญาตให้ใช้ผ้าคาดเอว หรือ “รัดประคด” เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งอย่าง และจากเดิมที่ทรงอนุญาตให้พระภิกษุมีเฉพาะไตรจีวรสำหรับนุ่งห่มเวลาเดินทาง จนเมื่อพระภิกษุมีปัญหาเรื่องการเดินทางในฤดูฝน จึงทรงอนุญาตให้ใช้ผ้าอาบน้าฝนที่พุทธศาสนิกชนถวายได้อีกอย่างหนึ่ง

ตาลปัตร-พัตรอง

ตามพระไตรปิฎก สมัยพุทธกาลนางวิสาขาถวายพัดแต่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงรับไว้ และต่อมาทรงอนุญาตให้พระภิกษุสาวกใช้พัดสำหรับใส่แมลงได้ แต่ต้องเป็นพัดที่ทำด้วยเปลือกไม้ ใบเป้ง (เป้งเป็นไม้พุ่มตระกูลปาล์ม ก้านใบมีหนาม ขึ้นได้ทั้งชายทะเล ตามป่าดอย หรือที่ดอน) ใบตาล และขนปีกนกยูงพัดที่ทำด้วยใบตาล ซึ่งมีศัพท์บัญญัติเฉพาะว่า “ตาลปัตร หรือ ตาลปัตร” คงเป็นพัดที่พระสงฆ์ในแถบเอเชีย-อาคเนย์นิยมใช้มาแต่ดั้งเดิม เพราะตาลเป็นพันธุ์ไม้ที่จัดว่าขึ้นเติบโต และหาง่ายในภูมิภาคนี้ ในประเทศไทยการใช้ตาลปัตรหรือพัดใบตาลของพระสงฆ์ ปรากฏหลักฐานเรื่อยมาหลายยุคสมัย จนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ประมาณรัชกาลที่ ๔-๕ เป็นต้นมา เมื่อมีผู้คิดประดิษฐ์พัดที่ทำด้วยผ้าโดยเอาไม้ผูกเป็นโครงรูปทรงของพัดตามที่ต้องการ แล้วเอาผ้าหุ้ม มีด้ามยาวทำด้วยไม้หรืองาช้างสำหรับถือ ขึ้นมาถวายพระสงฆ์แทน จนเป็นที่ยอมรับ และนิยมใช้สืบทอดมาถึงปัจจุบัน ตาลปัตร (พัดใบตาล) จึงหมดความนิยมลงไปที่สุดในที่สุด แต่ในประเทศเพื่อนบ้านที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลักเช่นเดียวกับประเทศไทยอย่าง ลังกา พม่า ลาว พระสงฆ์ยังคงใช้พัดใบตาลเป็นตาลปัตรอยู่จนทุกวันนี้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตาลปัตร (พัดใบตาล) จะเลิกใช้ไปนานแล้ว และแม้ว่าจะมีคำว่า “พัตรอง” ซึ่งหมายถึงพัตรูปทรงใดก็ได้ที่พุทธศาสนิกชนมีจิตศรัทธาทำขึ้นเพื่อถวายพระสงฆ์เนื่องในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น เนื่องในงานทำบุญคล้ายวันเกิด การอุทิศส่วนกุศลให้ผู้วายชนม์ เป็นต้น หรือแม้ว่าพัตรองที่ทำด้วยผ้าเป็นรูปหน้านาง ที่เรียกว่า “พัดหน้านาง” เพราะใบพัดมีลักษณะเป็นรูปไข่หรือวงรีคล้ายวงหน้าของสตรี ซึ่งเกิดขึ้นในรัชสมัย

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ และต่อมากลายเป็นรูปแบบของพัตรองที่พระสงฆ์ตลอดจนประชาชนไทยทั่วไปยอมรับแล้วก็ตาม แต่อาจเป็นเพราะความเคยชินกับการใช้คำว่า ตาลปัตร มาแต่โบราณกาลจนติดปาก จึงเรียกพัตรองที่เป็นพัดหน้านางสำหรับพระสงฆ์ใช้ในพิธีกรรม เช่น เวลาอนุโมทนาหรือให้ศีล เวลาเทศน์ เวลาสดมภ์กาบังสุกุล ว่าตาลปัตร ดังนั้น ตาลปัตรในความเข้าใจของผู้คนปัจจุบันก็คือพัตรองรูปหน้านาง

ตาลปัตร (พัตรองรูปหน้านาง) เริ่มมานิยมใช้กันมากตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา ระยะแรกผ้าที่นำมาทำใบพัดเป็นผ้าเส้น (ผ้าพื้น เรียบไม่มีลาย) หรือผ้าลายที่มีจำหน่ายทั่วไปตามท้องตลาด หรืออาจสั่งทำผ้า เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๓๔ ซึ่งทำเป็นพัตรองพระราชลัญจกรสำคัญของแผ่นดินตราประจำกระทรวงต่างๆ และตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ผ้าที่ใช้ทำพัตรองเหล่านี้มีทั้งแพรต่วน

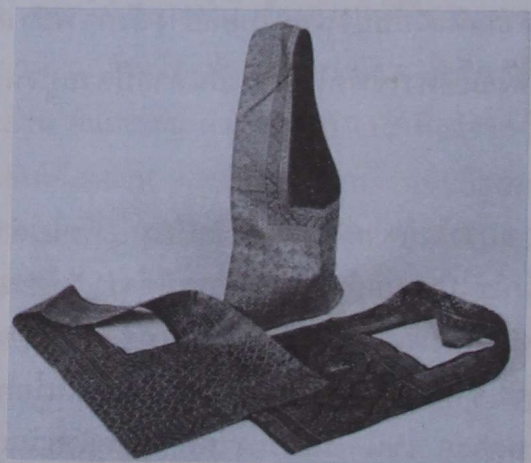
ไหมด ไหม ดาด กำมะหยี่ สักหลาด ลวดลาย ตกแต่งด้วยการปักดิน เลื่อม ไหม อย่างละเอียด ประณีตและงดงามยิ่ง การปักดินและเลื่อมเป็นฝีมือช่างไทย ส่วนการปักไหมในระยะแรกคงสั่งปักมาจากเมืองจีนซึ่งนิยมปักโดยหุ่นสูง ต่อมาเมื่อสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๕ ทรงจ้างครูที่ญี่ปุ่นมาสอนวิธีเย็บปัก ถักร้อยแก่กุลสตรีไทย และต่อมาในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ทรงนำ ช่างปักญวนเข้ามาเป็นช่างประดิษฐ์ลวดลาย ด้วยเหตุผล ทั้งสองข้อ ทำให้การตกแต่งพัตรองในยุคหลัง เปลี่ยนเป็นลายปักเรียบไม่หุ่นสูง และเมื่อมีการ พิมพ์รูปสืบนผืนผ้าด้วยวิธีพิมพ์หินโดยช่างญี่ปุ่น ก็มีการทำลายบนพัตรองด้วยวิธีพิมพ์ลงบนผ้าด้วย ผู้ที่ออกแบบลวดลายต่างๆ บนพัตรองทั้งของ หลวงและของเจ้านายในสมัยนั้นได้เป็นเลิศคือ **“สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระ- ยานริศราหุวัตติวงศ์”** สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เป็นลวดลายขึ้นโดยเฉพาะพัดมา ต่อมาจึงนิยมใช้ ผ้าชนิดอื่น เช่น แพร ไหม กำมะหยี่ ลินิน เป็นต้น และมีการตกแต่งด้วยการปักหรือพิมพ์เป็นลวดลาย รูปภาพ หรือสัญลักษณ์ต่างๆ ตามที่เจ้าภาพหรือ เจ้าของงานต้องการ สำหรับสีของผ้าสามารถใช้ผ้า สีใดก็ได้ เช่น อาจเป็นสีตรงกับวันเกิด เป็น สีประจำสถาบัน เป็นสีดำหรือขาวเพื่อไว้อาลัยผู้ตาย เป็นต้น

พัตรองที่เก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถาน- แห่งชาติพระนคร ส่วนใหญ่เป็นของหลวงและของ เจ้านายที่ทูลขึ้นถวายพระสงฆ์เพื่อเป็นที่ระลึกใน การพระราชพิธีหลวงในงานของพระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก งาน สมภาดาภิเษก รัชกาลที่ ๕ ทรงครองราชย์เสมอ

เท่ารัชกาลก่อนๆ พระราชพิธีเฉลิมพระสุพรรณบัตร พระเจ้าลูกยาเธอองค์ต่างๆ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การพระราชพิธีโสกันต์ งานเฉลิมพระชนมายุ งานเฉลิมหรือขึ้นพระที่นั่ง พระตำหนักงานฉลองพระอารามหลวง ตลอดจน การพระบรมศพงานพระเมรุ และพัตรองที่น่าสนใจ อีกชุดหนึ่ง คือ พัตรองงานสมโภชสิริราชสมบัติ ครบหมื่นวันของรัชกาลที่ ๕ ในรัชกาลที่ ๕ ผลงานของพระองค์ท่านในระยะหลังจะมีอักษร **“น”** ปรากฏอยู่ในลายพัตรองด้วย

ย่าม

ย่าม เป็นถุงใส่สิ่งของเล็กๆ น้อยๆ ทำด้วย ผ้ามีหู หรือสายในตัวสำหรับถือหรือสะพายบ่า สมัยพุทธกาล สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรง อนุญาตให้พระภิกษุสาวกใช้ถุงหรือย่ามเพื่อใส่ยา สนับมือ และรองเท้า ปัจจุบันพระสงฆ์ใช้ย่ามเพื่อ ใส่สิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัว เช่น ผ้ากราบ ผ้าเช็ดหน้า ช้อนส้อม เครื่องเขียน สมุดหนังสือ ฯลฯ เมื่อได้ รับนิมนต์หรือเดินทางไปทำกิจธุระนอกวัด และ เวลาออกธุดงค์

ผ้าที่ใช้ทำย่ามในสมัยพุทธกาล คงใช้ผ้าขาว หรือผ้าสีเข้ากับสีจีวรพระสงฆ์คงต้องเย็บย่ามใช้เอง ต่อมาภายหลังเมื่อพุทธศาสนิกชนมีจิตศรัทธา

ประดิษฐ์ย៉ามขึ้นถวายพระสงฆ์ ย៉ามที่พระใช้จึงมีสีสันทันและลวดลายสวยงามตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่นขณะนั้น ปัจจุบันนอกจากย៉ามสีกรักเข้ากับสีจีวร ซึ่งมีจำหน่ายตามร้านสังฆภัณฑ์ พระสงฆ์ยังใช้ย៉ามสีต่างๆซึ่งนิยมทำด้วยผ้าต่วน ผ้ายกมะหยี่ มีลวดลายปักหรือพิมพ์เป็นรูปภาพ รูปสัญลักษณ์หรือตัวหนังสือตามที่ผู้ถวายต้องการให้เป็นของระลึกเนื่องในโอกาสพิเศษ

ย៉ามที่เก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ส่วนมากเป็นของหลวงและของเจ้านายซึ่งทำขึ้นเพื่อถวายพระสงฆ์เนื่องในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่นเดียวกับพัตรอง นอกจากนี้ ยังมีย៉ามซึ่งทำด้วยผ้าชั้นดี มีวิธีการทอและการปักอย่างพิเศษประณีตงดงาม ได้แก่ ย៉ามที่ใช้เป็นเครื่องประกอบสมณศักดิ์ เช่น ย៉ามหักทองขวาง ของสมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ ย៉ามเข็มขบรื้อขของพระราชอาคันตุกะ ย៉ามโหมดเทศของพระครูในกรุง ย៉ามสักหลาดแดงของพระครูต่างจังหวัด เป็นต้น

ผ้ากราบ

ผ้ากราบ เป็นผ้าที่พระสงฆ์ใช้สำหรับรองรับอวัยวะทั้งห้าคือ เข่าทั้งสอง มือทั้งสองกับหน้าผากที่จรดลงกับพื้นในท่ากราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ เวลากราบพระพุทธรูป กราบพระเถระชั้นผู้ใหญ่ และยังสามารถใช้รับประเคนสิ่งของจากญาติโยมไปด้วย แม้ว่าจะไม่ปรากฏการใช้ผ้ากราบในพระวินัยปิฎก แต่ผ้ากราบก็น่าจัดอยู่ในผ้าอื่นๆ ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ใช้ ผ้ากราบเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพระสงฆ์ เวลาออกไปปฏิบัติศาสนกิจต้องมีติดตัวอยู่เสมอ พระสงฆ์ไทยสมัยก่อนนิยมพาดผ้ากราบบนบ่า ผ้ากราบส่วนใหญ่มีความยาวประมาณ ๑๒๐-๑๔๐ เซนติเมตร กว้างประมาณ ๘๐-๙๐ เซนติเมตร เวลาใช้พาดบ่าจะต้องพับให้เหลือความกว้างประมาณ ๒๐-๓๐ เซนติเมตร แต่ต่อมาสมเด็จพระมหาสมณเจ้า

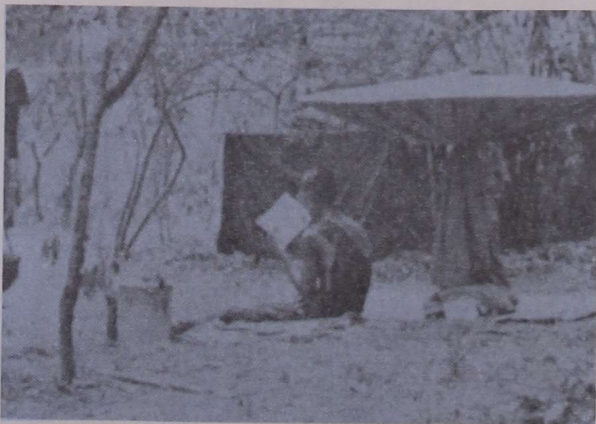
กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ในรัชกาลที่ ๕ ทรงให้พระภิกษุทั้งฝ่ายธรรมยุติ และฝ่ายมหานิกายเลิกใช้ผ้ากราบพาดบ่าเพราะทรงเห็นว่าคล้ายผ้ารองนั่งตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาพระภิกษุทั่วไปจึงนิยมเอาผ้ากราบใส่ติดย៉ามไว้เสมอ ผ้ากราบไม่ได้ใช้เฉพาะพระขุนนางสมัยก่อนเวลาเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินก็ต้องคาดผ้ากราบสำหรับใช้ปูวางศีรษะเวลาถวายบังคม คนไทยสูงอายุในชนบท ชาวมอญ พม่า ที่เคร่งครัดในประเพณีทางพระพุทธศาสนา ยังคงใช้ผ้าเช็ดหน้าหรือผ้าเฉียงบ่า เป็นผ้ารองกราบพระพุทธรูป พระสถูปเจดีย์ และพระสงฆ์กันอยู่จนทุกวันนี้ ผ้ากราบมักนิยมใช้สีเหลือง ผ้ากราบที่มีผู้จิตศรัทธาทำถวายเนื่องในโอกาสต่างๆ มักปักหรือพิมพ์ชื่อ รูปหรือสัญลักษณ์ของผู้ถวายหรือของผู้ที่ต้องการอุทิศส่วนกุศลให้ เวลาถวายพระมักวางผ้ากราบบาทบนพร้อมผ้าไตรเช่นเดียวกับการถวายย៉าม

พระสงฆ์หม่อมคลุม พาดผ้ากราบ ในสมัยรัชกาลที่ ๕
(ภาพจากหนังสือ The Land of the White Elephant, White Lotus Co., 1988)

ผ้ากราบที่เก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ส่วนใหญ่เป็นของหลวงและของเจ้านายที่สร้างขึ้นเพื่อถวายพระสงฆ์เป็นที่ระลึกในโอกาสสำคัญต่างๆ เช่นเดียวกับพัตรองและย่าม บางการพิธีหรือบางงานจะทำทั้งผ้ากราบ ย่ามและพัตรอง ขึ้นพร้อมในคราวเดียวกัน ในงานฉลองพระอารามหลวงงานสมโภชพระพุทธรูปสำคัญเช่น พระพุทธชินสีห์ พระพุทธนรสีห์ พระแก้วน้อยหรือกระทั่งงานสมโภชช้างเผือก ก็ทำผ้ากราบขึ้นเป็นที่ระลึก ผ้ากราบเหล่านี้มีทั้งที่ทำด้วยผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผ้าไหมยกดอก ผ้าแพร ผ้ากำมะหยี่ ส่วนใหญ่เป็นผ้าพื้นสีเหลือง ลวดลายที่ปรากฏบนผ้ากราบมีทั้งที่ปักด้วยไหมและด้นด้วยฝีมือละเอียดยิ่งและที่พิมพ์ด้วยสีใดสีหนึ่ง อาทิ แดง ดำ เขียว

ร่ม กลด

ในพระวินัยปิฎกครั้งพุทธกาลมีผู้ติเตียนพระภิกษุสาวกที่กางร่มเที่ยวไปในที่ต่างๆ ว่าทำอย่าง

พระราชามหาอำมาตย์ เพื่อแสดงเกียรติ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทรงห้ามใช้ร่ม แต่ต่อมาทรงผ่อนผันให้ใช้ได้เพื่อป้องกันแสงแดด ฝน หรือ ยามเจ็บป่วย เดิมร่มที่พระสงฆ์ใช้คงเป็นร่มที่มีใช้กันอยู่ทั่วไปในแต่ละท้องถิ่น อาจเป็นร่มที่ทำด้วยเปลือกไม้ ใบไม้ กระดาษ หรือผ้า ควรเป็นร่มสีไม่ฉูดฉาด หากเป็นผ้าควรไม่มีลวดลาย ปัจจุบันร่มที่พระภิกษุส่วนใหญ่นิยมใช้คือ ร่มสีดำหรือสีออกน้ำตาลที่มีจำหน่ายทั่วไปตามท้องตลาด

สำหรับกลด สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเคยทรงห้ามพระภิกษุสาวกจำพรรษาในกลด เพราะทรงเห็นว่าไม่สมควรเมื่อเวลาอยู่ในวัด แต่ทรงผ่อนผันให้ใช้ได้เวลาออกธุดงค์ กลดก็คือร่มขนาดใหญ่ มีด้ามยาวสำหรับปักลงดินได้ เวลาจำวัดตอนกลางคืนก็ใช้ผ้าคลุมห้อยลงมาเพื่อป้องกันแมลง

ถลกบาตร

ถลกบาตร ตลกบาตร หรือถุงบาตร ในพระวินัยปิฎก สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุสาวกใช้ถุงบาตรทำด้วยผ้าเพื่อป้องกันมิให้ก้นบาตรครูดกับเชิงบาตร หรือ

ภาชนะอื่น เพราะเป็นบาตรเหล็ก บาตรดินเผา
เชิงบาตรทำด้วยดีบุกและตะกั่ว ปัจจุบันถลกบาตร
หรือถุงบาตร มักทำด้วยผ้าเรียบ เนื้ออ่อนข้งหนา
มีสีเหลือง สีกรัก หรือสีออกน้ำตาล โดยเย็บเป็น
รูปทรงกลมแบบทรงบาตร มีชายผ้าทำเป็นฝาเปิด
ปิดคลุมฝาบาตรได้ และยังมีสายสำหรับคล้องบา
เรียกว่า “สายโยก” พระฝ่ายมหานิกายจะสะพาย
บาตรพร้อมถลกบาตรเวลาออกบิณฑบาตเข้า แต่
ทางฝ่ายธรรมยุติจะใช้อุ้มด้วยมือ ถลกบาตรที่เจ้า
นายทรงสั่งทำเพื่อถวายพระสงฆ์ผู้มีสมณศักดิ์มัก
ทำด้วยผ้าทอชั้นดีตามลำดับชั้นยศเช่นเดียวกับ
ย่าม เช่น ผ้าเข้มาบ ผ้าไหมดเทศ ผ้าสักหลาดแดง
 เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีถุงที่ถักด้วยด้ายหรือไหมเป็น
ตาโปร่ง มีหูรูดส่วนบน ใช้สำหรับหุ้มถลกบาตร
เรียกว่า “ถุงตะเคียว” ซึ่งใช้เฉพาะพระบวชใหม่
ในพิธีอุปสมบท

ผ้ากรองน้ำ

ในพระวินัยปิฎกสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ทรงอนุญาตให้พระภิกษุสาวกใช้ผ้าสำหรับกรอง
น้ำที่จะดื่ม เพื่อป้องกันความสกปรกจากน้ำ ผ้า
กรองน้ำที่พระสงฆ์ใช้กันมาตั้งแต่สมัยก่อน คือ ผ้า
ขาวบางขนาดเล็กใช้ประกอบกับกระบอก ชัน
หรือหม้อน้ำ ต่อมาพัฒนามาใช้กับเครื่องกรองน้ำที่

เรียกว่า “ธรรมกรก” ซึ่งถือเป็น ๑ ใน ๘ ของ
เครื่องบริวารจำเป็นของพระสงฆ์ด้วย

ผ้าเช็ด

ในพระวินัยปิฎกสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ทรงอนุญาตให้พระภิกษุสาวกใช้ผ้าสำหรับเช็ดทำ
ความสะอาดร่างกาย เช่น ผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดเท้า
แต่ไม่ได้กำหนดรูปแบบไว้แน่นอน ส่วนผ้าเช็ดตัว
เดิมคงใช้ผ้าอาบน้ำฝนที่แห้งหรือเก่าแล้ว ปัจจุบัน
ใช้ผ้าขนหนูสีเหลือง สำหรับผ้าเช็ดปากเดิมใช้ผ้าที่
ชาวบ้านทอขึ้น ทางภาคเหนือ ภาคอีสาน อาจ
เป็นผ้าฝ้าย ผ้าไหม มีจักด้วย ภาคกลางเดิมใช้ผ้า
แดงที่ญาติโยมห่อหมากพลูมาถวาย เวลานั้นหมาก
ก็ใช้ผ้านั้นเช็ดน้ำหมากด้วย

ที่นอน หมอน มุ้ง

ตามพระวินัยปิฎกพระพุทธองค์ทรงอนุญาต
ให้พระภิกษุสาวกใช้ฟูกยัดด้วยเศษผ้า เปลือกไม้
ใบไม้และหญ้า ส่วนหมอนให้ยัดด้วยขนุน หญ้าหรือ
ไม้เลื้อยแห้ง ขนาดพอเหมาะกับศีระ และทรง
อนุญาตให้ใช้มุ้งป้องกันยุงด้วย ปัจจุบันเครื่องนอน
ของพระสงฆ์อาจมีรูปแบบหรือลักษณะเป็นไปตาม
ประเพณีนิยมของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่น เครื่อง
นอนที่จำหน่ายตามร้านสังฆภัณฑ์ ก็คล้ายคลึงกับ
ที่ฆราวาสใช้ แต่ต่างกันตรงสีและลวดลายของ
พระสงฆ์จะเป็นสีเหลืองกับสีขาวเรียบๆ

แหล่งโบราณคดีภาพเขียนสี

หน่วยศิลปากรที่ ๖

ในระหว่างวันที่ ๒-๕ มิถุนายน ๒๕๓๗ หน่วยศิลปากรที่ ๖ ได้ดำเนินการสำรวจหลักฐานทางโบราณคดีถ้ำ บริเวณภูชะผักหนาม บ้านน้ำอุ่น ต.ทุ่งนาเลา อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ เพื่อค้นหาหลักฐานทางโบราณคดีเพื่อประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการอนุมัติให้เอกชนดำเนินการระเบิดย่อยหินในเขตภูชะผักหนามดังกล่าว

โดยได้ดำเนินการสำรวจถ้ำทั้งหมด ๗ ถ้ำ พบว่ามีเพียงถ้ำเดียวที่พบแหล่งภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่สวยงาม และทรงคุณค่าต่อการศึกษาทางประวัติศาสตร์โบราณคดี คือ แหล่งโบราณคดีถ้ำขาม

ถ้ำขามหรือถ้ำใหญ่ ตั้งอยู่บริเวณภูชะผักหนาม อันเป็นที่ตั้งของสำนักสงฆ์วัดป่าถ้ำขาม บ้านน้ำอุ่น หมู่ ๙ ตำบลทุ่งนาเลา อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ พิกัดที่ ๐๗๓๗๖๒

ลักษณะของแหล่ง เป็นหน้าผาหินปูน ที่ตั้งชันและเว้าเข้าเป็นรูปเพิงผาที่กว้างพอเหมาะสำหรับคนเข้าไปหลบฝน หรือหลบภัยต่างๆ ขนาดกว้าง ๑๕ เมตร ยาว ๕ เมตร สูง ๓ เมตร ปัจจุบันเป็นที่อยู่อาศัยปฏิบัติธรรมของแม่ชีและพระธุดงค์เป็นครั้งคราว เนื่องจากปรากฏร่องรอยการอยู่อาศัย และเครื่องใช้ต่างๆ ของพระสงฆ์ เช่น พระพุทธรูป เต้าแก๊ส ถ้วย จาน ชาม เป็นต้น ข้างๆ เพิงผามีถ้ำหรือที่เรียกกันว่า ถ้ำขาม ปาก

ถ้ำกลม กว้างประมาณ ๓-๔ เมตร หันหน้าไปทางทิศตะวันตก มีต้นขามขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ตรงปากถ้ำ ภายในถ้ำมีหินงอกหินย้อยอยู่ทั่วไป พื้นถ้ำเป็นดินซึ่งยังไม่ถูกรบกวน ขนาดของถ้ำกว้างประมาณ ๑๐ X ๑๕ เมตร

จากการสำรวจ ในบริเวณเพิงผาและหน้าผาของถ้ำขาม สภาพของภาพเขียนสียังสมบูรณ์มาก ทุกภาพเขียนด้วยสีแดงแบบระบายสีทึบ โดยวาดลงไว้ใน ๒ ส่วน คือ ส่วนหน้าผา และเพิงผา

๑. ส่วนหน้าผา เขียนด้วยสีแดงเป็นรูปคนขนาดใหญ่ ๒ คน ห่างกันประมาณ ๑ เมตร แต่ไม่สามารถแสดงภาพไว้ได้เนื่องจากตัวภาพเลอะเลือนและอยู่สูงมาก

๒. ส่วนเพิงผา มีลักษณะเป็นพื้นหินเรียบ ยาวประมาณ ๕ เมตร กว้างประมาณ ๓ เมตร เป็นส่วนที่มีการวาดภาพไว้มากที่สุด ประกอบด้วยภาพวาดต่างๆ ดังนี้ คือ

๒.๑ รูปหมูขนาดใหญ่ เป็นหมูป่า วาดระบายสีทึบด้วยสีแดง ขนาดของตัวหมูประมาณ กว้าง ๔๐ ซม. หนา ๑๓ ซม.

๒.๒ รูปเส้นโค้ง ที่ปลายเส้นโค้งเป็นวงกลมต่อด้วยเส้น ๓ แฉก เขียนแบบระบายสีทึบด้วยสีแดง บนเส้นโค้งมีภาพสุนัข ๔ ตัว ประกอบด้วยสุนัขเลี้ยง ๓ ตัว เนื่องจากหางของสุนัขโค้งคล้ายหางสุนัขเลี้ยง ส่วนอีก ๑ ตัว เป็น

สุนัขจิ้งจอกหรือสุนัขป่า เนื่องจากมีลำตัวยาวและ
ศีรษะแหลมกว่าสุนัขบ้านหรือสุนัขเลี้ยงโดยทั่วไป
ขนาดของเส้นโค้งยาวประมาณ ๑.๕๐ เมตร ได้
แนวเส้นโค้งมีภาพฝ่ามือสีแดง ภาพวงกลม และ
ภาพเส้นอื่นๆ อีกหลายภาพแต่ไม่ชัดเจน

บริเวณยอดเขาที่ตั้งถ้ำขาม

๒.๓ ภาพเด็ก วาดด้วยสีแดงระบาย
สีทึบ มีเส้นตรงยาวออกจากมือ บนเส้นตรงมีสุนัข
๑ ตัว

เพิงผาที่วาดภาพเขียนสี

๒.๔ ภาพผู้ใหญ่ยืนตรง มีการแสดงอวัยวะ
เพศชัดเจน แขนห้อยตกลงข้างตัวด้านข้างมีภาพ
ลายเส้นเขียนด้วยสีแดงไม่ชัดเจน (กระ-เทาะ
หมดแล้ว)

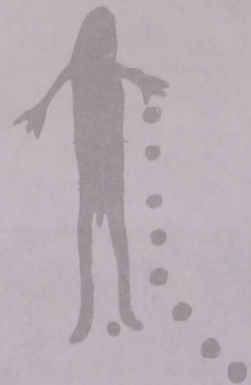
๒.๕ ภาพผู้ใหญ่ ที่มีการแสดงอวัยวะ
เพศชัดเจน เขียนด้วยสีแดงทึบ ยืนตรงแขน ๒
ข้างกางออกเห็นนิ้วมือ ๓ นิ้ว ได้มือซ้ายมีจุดกลม
สีแดงเรียงเป็นแถวตรงลงมาถึงพื้นจำนวน ๘ จุด

ภาพเขียนสีแดงรูปสุนัข

ภาพเขียนสี
แสดงรูปคนขนาดใหญ่
กางแขนมีจุดหลายจุด

จากหลักฐานภาพเขียนสีที่พบบริเวณถ้ำขาม
ดังกล่าวแสดงได้อย่างชัดเจนว่า บริเวณถ้ำขาม
แห่งนี้ ในอดีตได้เป็นที่อยู่อาศัยและเป็นที่วาด
งานจิตรกรรมของมนุษย์สมัยก่อนประวัติ-
ศาสตร์ตอนปลาย อันสะท้อนให้เห็นถึงสภาพ
การดำรงชีวิต สภาวะแวดล้อมต่างๆ ของคน
ยุคสมัยนั้นได้ในแถบภูเขาคอกหมากและบริเวณ
ใกล้เคียงได้เป็นอย่างดี ◁◁◁

หนังสือน่าสนใจ

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

กรสวรรค์ มณีवास

เป็นหนังสือขนาด ๘ หน้ายก ความหนาใช้กระดาษอาร์ตอย่างดีจำนวน ๑๕๕ หน้า กรมศิลปากรได้ดำเนินการบูรณะและปฏิสังขรณ์พระนครศรีอยุธยาแล้วเสร็จตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๓๒ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ทรงประกอบพิธีเปิดเมื่อเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๒ นับเป็นอนุสรณ์สถานที่สำคัญแห่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีความสง่างาม ดินตา ประทับใจแก่ผู้พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง ในโอกาสสำคัญยิ่งครั้งนี้กรมศิลปากรจึงได้จัดพิมพ์หนังสืออุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาขึ้นเป็นที่ระลึก เพื่อให้ผู้สนใจทั่วไปได้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาหาความรู้ ซึ่งหนังสือดังกล่าวหมดภายในระยะเวลาไม่นานนักจึงได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งที่สอง

เนื่องจากตระหนักถึงบทบาทและภาระหน้าที่อันสำคัญในการดำเนินงานอนุรักษ์ เผยแพร่และสืบทอดมรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติ โดยมุ่งหวังให้หนังสือนี้เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยประวัติพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่ก่อนการบูรณะจนถึงการดำเนินงานหลังการบูรณะ พร้อมภาพประกอบที่มีค่าสวยงามและหายาก รวมทั้งแผนผังการบูรณะแสดงโครงสร้างของสถาปัตยกรรมและสิ่งก่อสร้างต่างๆ โดยละเอียด มีจำหน่ายที่กรมศิลปากร ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ถนนพระธาตุ กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐ ในราคาเล่มละ ๑๕๐ บาท

สื่อประชาสัมพันธ์ทางศิลปวัฒนธรรม ที่กรมศิลปากรรับผิดชอบและประสานงาน

รายการ "สังคีตศิลป์" ทุกวันอาทิตย์

เวลา ๒๑.๐๐-๒๑.๓๐ น.

ทางสถานีวิทยุจุฬาฯ

รายการ "เมืองไทยนี้ดี" ทุกวันศุกร์

เวลา ๑๐.๐๐-๑๐.๓๐ น.

ช่วงปิดภาคเรียน

ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา

(เครือข่าย ๒) ความถี่ ๑.๔๖๗ กิโลเฮิรตซ์

รายการ "จดหมายเหตุกรุงศรี"

ทุกวัน หลังข่าวภาค ๑๙.๓๐ น.

ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง ๗

รายการ "เราคือคนไทย"

ทุกวันจันทร์, อังคาร เวลา ๐๕.๓๐ น.

ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง ๗

รายการ "รอยไทย"

ทุกวันหลังข่าวภาค ๑๙.๓๐ น.

ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี

ช่อง ๕ อสมท.

รายการ "คันทองสองไทย"

ทุกวันพฤหัสบดี เวลา ๑๕.๓๐-๑๖.๐๐ น.

ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗

นิตยสารศิลปากร

หนังสือเผยแพร่ทางวิชาการของกรมศิลปากร กำหนดออกรายสองเดือน ราคาจำหน่ายเล่มละ ๓๐ บาท สั่งซื้อได้ที่ ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมศิลปากร กทม. ๑๐๒๐๐

สารกรมศิลปากร

เอกสารประชาสัมพันธ์กรมศิลปากร กำหนดออกเป็นรายเดือน (แจกฟรี) สำหรับสถาบัน นักศึกษา ห้องสมุด และสื่อมวลชน ติดต่อที่ ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

ข่าวสารหอสมุดแห่งชาติ

เอกสารเผยแพร่ข่าวสารของหอสมุดแห่งชาติกำหนดออกเป็นรายสามเดือน (แจกฟรี) ติดต่อที่หอสมุดแห่งชาติ ท่าवासกรี กทม.

พิพิธภัณฑ์สาร

เอกสารเผยแพร่ข้อมูลทางวิชา กิจกรรมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และสถาบันในวงการพิพิธภัณฑ์สถาน กำหนดออกเป็นราย ๒ เดือน (แจกฟรี) ติดต่อที่กองพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

ศีรษะตามธรรมเนียมของชาวอีสาน เมื่อออกไปทำงาน ส่วนเครื่องประดับฝ่ายหญิงนั้นประกอบด้วย สร้อยคอ ต่างหู เข็มขัด หวีสับ เข็มกลัด ซึ่งเป็นเงินแท้ ตามคำเล่าขานของคนโบราณอีสานว่า “**ส้อยสังวาลย์ตกแต่ง น้าอบแบ่งทาหน้าและโต**”

การประดับกายด้วยเครื่องประดับตกแต่งอันมี สร้อย ก້ອງขา ก້ອງแขน ขะจอน (ตุ้มหู) นั้นเป็น ธรรมเนียมของชาวอีสานมานานแล้ว ส่วนมากนิยม ประดับตกแต่งกันในช่วงที่มีงานประเพณี ส่วนใครจะ สามารถหาเครื่องประดับที่มีคุณค่ามาประดับได้มาก น้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับฐานะและความเป็นอยู่ ตลอดจนความเหมาะสมกับกาลเวลา รายละเอียดของชุด แต่งกายชุดฟ้อนโหวดมีดังนี้

เครื่องแต่งกายชาย

ใส่เสื้อคอตั้งผ่าหน้าติดกระดุม นุ่งผ้าโจงหยักรั้ง ทั้งชายพกด้านหน้า ผ้าเปียงไหมหม่อน ผูกเอวและ โปกศีรษะ

เครื่องแต่งกายหญิง

เกล้าผมตลบไปด้านหลังคล้ายทรงดอกกระพุ่ม ประดับดอกไม้ หวีสับ และสร้อยลูกปัดเงิน สวมเสื้อไหม มีแขนห่มผ้าเปียงทั้งชายด้านหน้าและด้านหลังนุ่งผ้าขึ้น ยาวรอมน่อง คาดเข็มขัดเงิน สวมกำไลเงิน สร้อยเงิน และต่างหูเงิน

ลายดนตรีที่ใช้ในการฟ้อนโหวด

ตามปกตินั้นลายดนตรีอีสานจะมีลายหลักอยู่เพียง ๒ ลายคือ

๑. **ลายใหญ่** เป็นลายที่ใช้ในการไหว้ครู และ ขึ้นครูของเครื่องดนตรีทุกชนิดเนื้อหาสาระของลายใหญ่

เป็นการอ้อนวอนบรรดาสังค์ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายให้ช่วยดลบันดาลให้การเล่น การขับขานดนตรี เป็นไปอย่างถูกต้อง

๒. **ลายน้อย** เป็นลายที่แตกออกมาจากลายใหญ่ ให้อารมณ์และความรู้สึกเฉพาะเรื่อง เช่น ลายเศร้าๆ เรียกว่า ลายปู้ป่าหลาน ลายที่ให้ ความสนุกสนานรื่นเริงได้แก่ กาเดินก้อน ผึ่งตอดตอก ฯลฯ

วงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงชุดฟ้อนโหวดประกอบด้วย

๑. พิณ
๒. แคน
๓. โปงลาง (เตี๊ดเต็ง)
๔. ฉาบ

ลายดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงชุดฟ้อนโหวด

เป็นลายดนตรีเก่าแก่ของอีสานโบราณที่ให้ อารมณ์และความรู้สึก ที่ละเอียดอ่อนจนสามารถมองเห็นเป็นจิตภาพได้อย่างชัดเจน ลายอีกลายหนึ่งนั้น เป็นลายที่ นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ครูสอนดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้แต่งและเรียบเรียงขึ้นมาใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับชุดการฟ้อนโหวด

ลายเก่าที่ใช้บรรเลง

๑. ลายนกเค้าอ่านคอน
๒. ลายหนังสือน้อย

ลายเรียบเรียงใหม่

๑. ลายกลอนเขิน
๒. ลายพรวนดินดง
๓. ลายเมยกินโปง

ฟ้อนโหวด

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

“ฟ้อนโหวด” เป็นชุดการแสดงที่จัดทำขึ้นใหม่ โดยภาควิชานาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ด้วยการนำลักษณะการ (Trait) ในการจัดทำโหวด ของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด มาปรับปรุงเป็นท่าฟ้อนที่มีความละเอียดอ่อน และสวยงามสามารถสะท้อนให้เห็นถึงกรรมวิธีการประดิษฐ์โหวดได้อย่างชัดเจน โดยเริ่มจากการที่ฝ่ายชายเข้าป่าไปหาตัดไม้กู่แคนนำมาตากแห้ง เลือกตัด ตกแต่ง ดัดขึ้นรูปประกอบเข้ากับแกนโหวด เทียบเสียง แก่งโหวด ทดสอบ แล้วฝ่ายหญิงออกมาแสดงความร่าเริง สนุกสนาน ปิดท้ายด้วยการที่ฝ่ายชายออกมาเกี่ยวพาราสี หยอกล้อกัน โดยสามารถแยกเป็นท่าการฟ้อนได้ดังนี้ คือ

การแต่งกายการแสดงชุดฟ้อนโหวด

เนื่องจากฟ้อนโหวด เป็นชุดการแสดงที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดจึงกำหนดชุดการแสดงกายแบบอีสานในยุคกลาง โดยคำนึงถึงรูปทรง และลวดลายของเนื้อผ้าที่ได้รับการพัฒนาจากผ้าพื้นมาเป็นผ้าที่มีลวดลาย ผ้าชิ้นที่ใช้นั้นเป็นผ้าไหมหม่อนทอด้วยมือ จากบ้านหินบุร แขวงคำม่วน ประเทศลาว มีลวดลายที่เรียกว่าลายเขียนหมาก ผ้าเปี่ยงหรือผ้าสไบก็เป็นไหมหม่อนเช่นกัน เสื้อของฝ่ายหญิงได้แนวคิดปรับปรุงมาจากเสื้อ หมากกะແລ່ງ* ที่สตรีชาวอีสานสวมใส่แต่โบราณ สำหรับฝ่ายชายยังคงยึดการนุ่งผ้าโจงหยักไว้แล้วทิ้งชายด้านหน้า ใช้ผ้าเปี่ยงโพก

* เสื้อของสตรีโบราณชาวอีสาน มี ๓ แบบคือ เสื้อหมากกะແລ່ງ เป็นเสื้อที่ไม่มีแขน, เสื้อแขนก้อม คือเสื้อที่มีแขนสั้นๆ และเสื้อแขนสามส่วน คือเสื้อที่มีแขนยาวจนถึงพับศอก บางชุมชนเรียกว่าเสื้อแขนสามส่วน